

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Беларусь і Эўропа

Што нас чакае заўтра?

сторонка 4

Аляксандар Фядута

«Я не вінаваты — краіна
такая!»

сторонка 5

ВОЛЯ І ПЯТЛЯ

Фіскальны шмон

Міністэрства падаткаў і збораў накіравала ў раённыя падатковыя інспекцыі цыркуляр з прадпісаннем тэрмінова праверыць усе незалежныя выданыя. Яно патрабуе выяўлення «сувязей з іншэструктурамі».

Старонка 2.

МАСТАЦТВА

Адкрытыццё фатографа

Кажуць: «Вялікае відаць на адлегасці». Творы гэтага вучня Булгака ёсць у кожнага старажыла Докшыцаў. Са здымкаў, зробленых у 1940—1950-х мэастру Вішнеўскім, на нас пазірае эпоха. Піша Віктар Маркавец. Старонка 2.

ЭСЭ

Пагроза Атэнам

Існуе ўстойлівы стэрэатып, што агрэсію супраць суседзіў праяўляюць тыранічныя рэжымы, а демакраты, наадварот, ад прыроды мірлівона. Жыхары звышчаных насельніцтваў на грэцкай высіце Самас з такой думкай не пагадзіліся б. Яны бачылі, як пад гукі флейтаў разбрулі сцены іх гандлёвых гародоў. Ім у віну паставілі нежаданне жыць паводле дэмакратычных прынцыпаў. Парадокс? Не, хутчэй, заканамернасць. Дэмакратыя — гэта ад грэцкага нараджэння лад з актыўнай замежнай палітыкай. Ці не таму радыкальная дэмакратыя часта гіне пад уласнымі руінамі? Эсэ Алена Дзірновіча.

Старонка 18.

Звод правілаў

клясычнага правапісу.
Старонкі 9—16.

У канцы жніўня — пачатку верасня 2004 году Працоўная група правяла адкрытае анкетаванне па найбольш контраэрсійных пытаннях — шляхам адраснага рассылання, а таксама праз газету «НН» (№32 за 27 жніўня) ды інтэрнэт-сайт www.pravapis.org; вынікі анкетавання былі ўлічаны ў праекце Збору, які сёлета ў сярэдзіне студзеня Працоўная група разаслала 27-мі адрасатам (мовазнайцам, літаратарам, у засікаўленыя інстытуцыі) на водгук. Апошні этап — уясненне карэктыўаў і зацверджанье канчатковое рэдакцыі — скончыўся на пачатку сакавіка гэтага году.

Асноўнымі прынцыпамі дзеянасці Працоўнае групы былі:

- 1) захаваць традыцыю («старыны ня рушыць, навіны ня ўводзіць») і па магчымасці скасаць разбязбеснікі ды ўнутраныя супіречнасці ў сучаснай практицы «старашкевіць»;

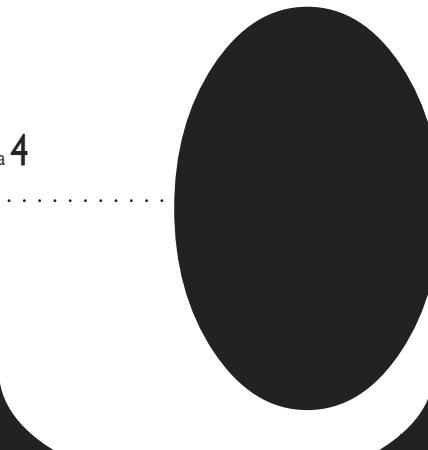
- 2) спрашыць тое, што паддаецца спрашчэнню, каб клясычны правапіс быў больш канкурэнтаздольны ў вымушшаў дзя зрухай афіцыйнай правапіс;

- 3) палегчыць будучае збліжэнне правапісаў.

У цяперашнім Зборы Працоўная група збольшага захавала зъмест развязанні, прапанаваных у праекце В. Вячоркі, але істотна перапрацавала фармулёўкі артаграмаў, аб'ём і разъмеркаваныя матэрыялу па раздзелях, ілюстрацыйны матэрыял, а таксама дапоўніла дакумэнт шэрагам новых раздзелаў і артаграмаў. Некаторыя артаграмы сформулюваны ўпершыню, аднак яны ня ўводзяць новых прынцыпаў, а экстрапалююць ужо існыя на матэрыял, дагэтуль не апісаны (а почасту — і неўнартмарваны) з артаграмаўчнага гледзішча.

Падпіска на «ARCHE»

На любой пошце можна падпісацца на часопіс «ARCHE» на другое паўгодзідзе 2005 году. Падпіску прымоюць да 15 чэрвеня, хоць магчыма, што «Белпошта» падаўшы ў тэрмін падпісной кампаніі. Падпісны індэкс 00345. Калі колькасць падпісчыкаў істотна вырасце, часопіс прайдзе на штогомесячную пэрыядычнасць выхаду.

Рэкордная галадоўка

Найдайдзішую палітычную галадоўку трymае ў Берасцейскім съедчым ізолятары экс-дэпутат Сяргей Скребец.

Сяргей Скребец, лідэр дэпутацкага гуртка «Рэспубліка» ў палаце працоўнікоў папярэдняга склікання і актыўны апанент ціперашніх улад, быў зъмешчаны ў Берасцейскай СІЗА 15 траўня. Яму інкрыміную крымінальнае злачынства. Сам ён уважае сваю справу палітычнай.

Ен абвесьціў бестэрміновую галадоўку, патрабуячы неадкладнага вызвалення. 25-ты дзень ён нічога ня ёсць, п'е толькі ваду. У С. Скребца пачаўся галаўныя боль, бяссоны, болі ў нірках.

Працяг на старонцы 2.

Сыпіс Касцяцяна

Дэпутат-лукашэнкавец Сяргей Касцяцян не расіст і не нацыст. Ён сацыял-дарвініст. Піша Лёлік Ушкін.

Прапанава Сяргея Касцяцяна правесці стэрэлізацыю асасыяльных тыпаў выклікала ў кожнага журналіста стандартны рэфлекс — забаць скандальны артыкул пад шапкай «Беларускі Мэнгэле зібраеца стэрэлізація 100 тысяч чалавек». Тым больш што палатачнік належыць да Камуністычнай партыі Беларусі (КПБ), на старонках друкаванага органу якой «Мы і врэмя» побач з панэгірыкам Леніну час ад часу можна знайсці артыкул аб небясьпечнасці міжрасовых шлюбах.

І чырвоныя, і карычневыя, сапты, мелі свае эўгеністычныя літы. асцяк чырвоных эўгеністуіла дарэвалюцыйная прафэсія — аматары кніжак бацькі-іавальніка плыні Франсіса Бетана (1822—1911).

Працяг на старонцы 3.

Рэкордная галадоўка

Працяг са старонкі 1.

Адвакат С. Скрабца Міхайл Хоміч кажа, што палітык (на фота) готовы выйсці з галадоўкі: «Але ён патрабуе стварыць адпаведныя ўмовы. Калі не будзе ўмоваў, ён з галадоўкі ня выйдзе». Хоміч падыў адпаведную заяву начальніку Берасцейскага СІЗА. Ён таксама мae звыніцца з заявай пра змену меры стрымання на падпіску аб нявывездзе або хатні арышт: в ўмовах ізялтару выйсці з галадоўкі без пяцкіх наступствў ціжка.

Гэта найдаўжэйшая палітычная галадоўка ў гісторыі краіны. У 1996 г. Юры Хадыка галадоўку турме 23 дн., пасля чаго выйшаў на свабоду ў выніку пратэсту сусветнай грамадзкасці.

Пачатак лета-2006 адзначыўся драматычным пагарыгненiem становішча з правамі чалавека ў Беларусі. Колъксысць палітвізінъю расце: да іх ліку неўзабаве маюць далучыцца асуджаны Мікола Статкевіч і Павал Севярынен.

За арганізацію мірнай акцыі пратэсту 25 сакавіка 2005 году працягівае заходзіцца пад вартай у СІЗА депутат Вірхоўнага Савету 13-га склікання Андрэй Клімай.

Суды, паводле цверджання юрystsа незарэгістраванага праваабарончага цэнтра «Вясна» Валінціна Стэфановіч, ўсё часцей прызначаюць арышты ѹштрафы ўздзельнікам несанкцыянаваных акцыяў — нават затрыманным упершыню. Раней ім прости выносили панярэджаніны.

«Я ўжо не кажу пра спыненныя спраўы праз адсутнасць складу злачынства, — зазначыў В. Стэфановіч у інтарвю Інтрагэт-газэце «Ўрамост». — Нават у тых выпадках, калі свядкі-амонаўцы ня могуць дак'ць някіх паказанняў наконт таго, што зрабіў менавіта гэты затрыманы. Усе рапарты пішуцца ўсебалотна адноўлюваю: ўздеўнічай у несанкцыянаваным шэсці, крыйчай «Жыве Беларусь!» — і ўсё на гэтым».

Апазыцыйныя палітыкі гатовыя да ахвяравання за свае ідэалы. Мікола Статкевіч заяўіў: «Сыгтуцца такая, што нам з Паўлам Севярыненам, мячма, яшчэ будуть зайдзроўсці. Я прагнозую, што дзесяцін рэжыму з набліжэннем выбараў будзе яшчэ больш цынічным». Статкевіч заклікаў апазыцыйных палітыкаў адキンуць усё асабістыя амбіцыі — праекта бессенсціўны ў ціперапній ситуаціі.

Аркадзь Шанскі

Казулін збліжаецца з «дзясяткай»

На пасяданні «дэмакратычнай дзясяткі» 8 чэрвеня разглядаліся пытанні падрыхтоўкі да Кангресу демакратычных сіл. Спамін тэхнічных праблемай лідэры «дзясяткі» не аўбінул ўвагай зварты лідэра сацыял-дэмократай Аляксандра Казуліна ѹ экс-міністра Васіля Лявонава, што не ўваходзяць у кааліцыю. Адказ вырашылі падрыхтаваць

цягам тыхдня. Кіраўнік ПКБ Сяргей Калякін падчас амберкавання зазначыў, што ў абедоўх зваротах ёсьць моманты, калі падрыхтаваць Казуліна ўспагаў зварты аўтараў. «Варта падрыхтаваць прананаваніе Казулінам масавыя вулічныя акцыі. Але ёсьць і тое, на што мы някіх ні можам пайсці: Казулін прананавае разбурыць пяперашнюю кааліцыю ѹ стварыць новую на базе ягонай

партыі, БНФ, АГП і ПКБ». Дыскусія ўзьнікла пры амберкаванні стратэгіі дзеянасці кааліцыі. Лідэр АГП Анатоль Лядкоўская прананаваў узагу скіраваць не на Кангрес, а на «працу з людзьмі»: «Лепець пусыцца грошы на падрыхтоўку розфэрдуму пра перайменаванне менскіх вуліц». На што пачуў адказ Калякіна: адно другому не замінае, а-

ітаваць за перайменаванне можуць і ахвотнікі. «Галоўнае сённяня — актыўізаваць дзеянасць сваіх структур. Калі мы ня можам вывесці на акцыю наконт вуліц, то наўнават 300 чалавек, дык слушна кажуць АМОНаўцы: вы ня сіла, мы будзем з народам, якому напішыцца на вапны ідз!», — канстатаваў лідэр камуністы.

АШ

Малазначная паўза Эўрапарлямэнту

Беларускае пытанье вырашылі ў Страсбургу разгледзец пазней. Але реальнае раешненне, здаецца, Эўразвяз ўжо прыняў. Піш Раман Якаўлеўскі.

Ни спрадвіліся чаканыі многіх, не абыякавых да сутыці ў Беларусі, што на чэрвеньскай сесіі Эўрапарлямэнту будзе амбікроўшчыца і прымасца важнай рэзольюцыя па Беларусі. Праект рэзольюцыі прадугледжвае стварэнне сеткі рэгіональных радыёстанцый для вяшчання на Беларусь. А таксама пакет санкцый ѹ дачыненіі да конкретных беларускіх чы-

Фіскальны шмон

Міністэрства падаткаў і збораў накіравала ў раённыя падатковыя інспікцыі цыркуляр з прадпісаннем тэрміновае праверкі ўсіх незалежных выданняў краіны. Ён патрабуе выяўленыя «сувязяў з ілжэструктурамі».

У міністэрскім распараджэнні патрэба правядзення комплексных праверак тлумачыца тым, што Мініфармасці і праваахоўныя органы ўстанавілі «факты парушэння заканадаўства» гэтым падпрыемствамі.

У сэпісі — практычна ўсе недзяржайныя газеты і часопісы, што выходзяць як па-беларуску, так і па-расейску. Ня толькі твая, якія традыцыйна лічачца «незалежнымі», але і камэрцыйныя выданні накірталі «Кримінальнага обозрэння».

Загад патрабуе праверыць выданні «БелПІ-пресс» (гэта «Камсамолка»), УП «Несціровіч», газеты «Згода», «Белорусскую газету» і яшчэ дзесяткі выданняў. Нават твая, што даўно не выходзяць, як «Навінкі». У сэпісі таксама — інфармацыйная кампанія БелаТАН. Задачы праверкі — правільнасць адпратравання выручкі і «сувязі з гаспадарчай дзеянасцю выданняў».

Дакумент прадпісвае выявіць

рэкламадаўцу газета і арганізаваць супстречную праверку ў іх. Гэта, магчыма, адностроўвае галоўную задачу шмону — намяркуну пазасталым рэкламадаўцам незалежнай прэсы на непакаднасць далейшага разъмішэння абвестак. Такія праверкі таксама — спосаб пыкалягічнага і фінансавага ціску на выдачуў і супрацоўнікаў СМИ. Ведомства Ганні Дзейкі ў сваім цыркуляры нават не парупілася разъвесьці

Дакумент прадпісвае выявіць рэкламадаўцу газета і арганізаваць супстречную праверку ў іх. Гэта, магчыма, адностроўвае галоўную задачу шмону — намяркуну пазасталым рэкламадаўцам незалежнай прэсы на непакаднасць далейшага разъмішэння абвестак. Такія праверкі таксама — спосаб пыкалягічнага і фінансавага ціску на выдачуў і супрацоўнікаў СМИ. Ведомства Ганні Дзейкі ў сваім цыркуляры нават не парупілася разъвесьці

«па розных съпісах» з газетамі Беларускую асацыяцыю журналістаў (БАЖ), што, як відома, рэкламы не разъмішчае па азначэнні.

Фіскальная праверка ўжо стартавалі ў БАЖ, дзе папярэдняя праверка прайшла ў лістападзе, «Свободныя новостіх-плос», часопіс «Arche» (папярэдня скончылася ў снежні), «Детективнай газете». Пісмо ўказвае, што праверкі мусіць пачынацца ў выпадку, калі папярэдня адбылася менш чым шэсць месяцаў таму. Гэта тлумачыць, чаму праверкі не пачаліся сінхронна ў розных СМИ. Так, «НН» перажыла дзве комплексныя падатковыя праверкі ў снежні і студзені.

Ня выключана, што ў такім рэжыме — адна татальнай праверкі на шэсць месяцаў — недабітай незалежнай прэссе прыйдзеца існаваць аж да прэзыдэнцкіх выбараў-2006.

У сталічных рэдакцыях пашырана меркаванне, што гэта помста за публікацыі пра факты бяздаждыя, карупцыі і парушэнні законнасці ў краіне.

Барыс Тумар

МАСТАЦТВА

Адкрыцьцё фатографа

Ягоныя творы ёсьць у кожнага старажыла Докшыцаў. Кажуць: «Вялікае відаць на адлегласці». Патрэбен час, каб дарасці да разумення тых тонкіх вібрацый душы, якімі пазначаныя творы спараднага талента. Здымкі, зробленыя ў 1940—1950-х маэстрам Вішнейскім — мастаком школы Булгака, выстаўленыя ў каварні «Добрая мыслі». З пажоўкі, часам амаль страчаных выяў на нас пазірае эпоха. Не такая страшная, як нам можа ўяўляцца. Эпоха духу, а не матэрый. Піша мастак Віктар Маркавец.

Працяг на старонцы 8.

Кніга ключоў

У «Бібліятэцы Свабоды» выйшаў зборнік выбранных эсэ Сяргея Дубаўца.

Віцебская містыка

Сюкі Франц. Асымэтрыя. — Менск: Беларускі кнігаизд, 2005.

У книжачку зручнага формату пакет-бук увайшлі новыя творы віцебскага містыка — аповеды, эсэ, запісы: «Бацечка Зэн», «Кручинкі і сын мой», «Клёнік», «Мары з бульвару Даву», «Тры мае Магдалены», «Куфар айца Тамаша». Невялікі тყарп трапіць пераважна ў бібліятэці.

Новы «Дзяеслоў»

Дзяеслоў. 2005. №2 (15)

У новым «Дзяеслове» друкоўшчыца свае кароткія творы і мінітуты Леанід Дранько-Майсюк, Ніл Гілевіч, Славамір Адамовіч. З перакладам — наўзілі Дылану Томасу ў перакладзе Кацярыны Крышчэйцавай «Першазіўры кааньня». Публікуючы архівы Васіля Быкаўа. Філёляг Сяргей Запрудзі і журналіст Віктар Корбут вядуць гаворку пра два існававшыя беларускія мовы: якай стратэгія — разнастайнасць і аднастайнасць будзе спрыць росту прэстыжу беларускай мовы. На анкету «Дзяеслові» адказаўшы Рыгор Барадулін, Янка Брыль, Алесь Бадак.

Працяг на старонцы 6.

Съпіс Касьцяна

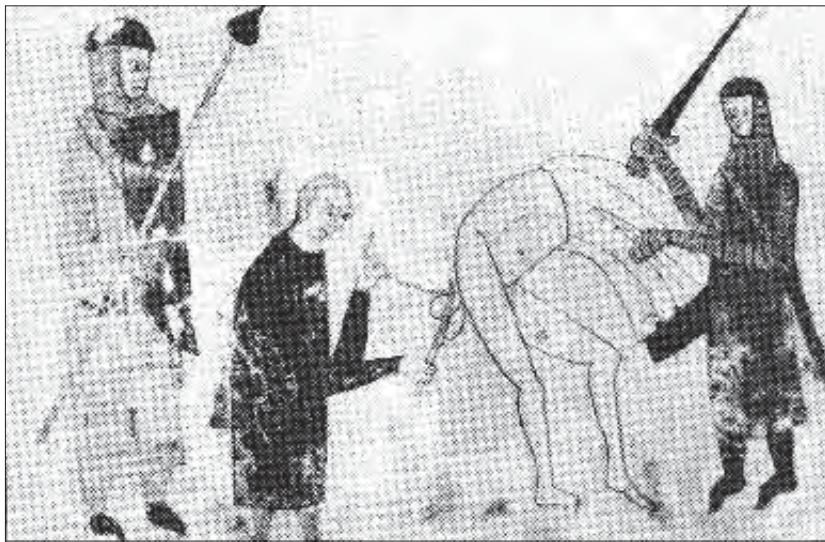
Праця га старонкі 1.

Рэвалюцыю 1917-га яны ўспрынілі як гісторычны шанец, бо саветы разглядалі перамогу сацыялізму ў тым ліку і як перамогу наўкувага прагрэсу над абскурантызмам. У 1920 г. Кальцоў заснаваў Расейскую ёўгеністычную таварыства. Прывізіна ў той жа час Філіпенка адкрыў бюро ёўгенікі ў Петраградзе. Да пачатку 1930-х імі выдаваўся «Расейскі ёўгенічны часопіс».

Ёўгеніка ў СССР была адаптаваная да тэорыі барацьбы клясаў. Па-першое, ёўгеністы абязалі зрабіць з ЦК РКП(б) нешта наўштат «Ротары-клубу» — ту соўкі асобаў з вялікім IQ — і перадаваць гэтую здольнасць шматлікім нашчадкам. Па-другое, дэкларавалася паліяншэнне пладавітасці выдатных людзей. Адзін таленавіты чалавек, паводле падліку наўкувочаў, павінен быў нарадзіць дзякуючы банку спэрмы 1000 дзіцяці. Фанат чырвонай ёўгенікі, прафэсар Острынскага ўніверсітэту ў ЗША Гэрман Мюлер пісаў Сталіну: «Праз 20 гадоў, калі капіталізм яшчэ будзе існаваць, здароўе наўшчадкаў маладых кадраў стане яшчэ машнейшым дзякуючы генэтыцы, і гэта дасыць нам перавагу».

Магчыма, так і было, калі бы не прыход фашыстаў да ўлады і не заклікты вораг генетыку Лысенку, якога ў нас прынята чамускі лічыць прайдзісцвіем ад науки. Са сваім прымітывным ізялімкаркізмам ён дабіўся поўнай забароны ёўгенікі. Пасыя дадойкі яе былі расстраляны або зьмешчаны ў вар'ятні.

Як бачым, Касьцян відавочна не адзін клясавы ёўгенік: дзеці дэбілюць іх бацькі на маюць ні-

ПАКАРАНЬНЕ ЗА РАСПУСТУ. Францыя, XII стагодзьдзе.

кага дачыненія да барацьбы айчыннага пралетарыяту супраць вашыных блох і нячэсных пасаднікаў.

На гэтыя ёсць ў сябре КПБ і за лёс славянскі супэрсы.

Расім прыдумаў Жазф Артур Габіно ў кнізе «Аб няроўнасці чалавекаў расаў». Галоўную ідэю Габіно ведае кожны скінгэд: «Усё абумоўлены біяфізичнымі фактарамі». Тэму прадоўжыў Х. С. Чэмбрэлэн, які склаў своеасаблівую геархічную табліцу: наверсе «высокосці біяльві доліхацэфалы», а ўнізе — усё астатнія бываюць. Формула гісторыи выглядала, паводле Чэмбрэлена, вельмі проста: пакуль белыя на сяпіць з жоўтымі і чарнаскурымі, цывіліза-

цыя ідзе ўгору. При іншым варыянце выбару палацога партнёра пачынаеца грамадзкі хаос.

Найчікса вывесьці мараль: каб бытла чарка і скварка, трэба працоўдзіць на дзяржаўным узроўні палітыку расавай гігіні.

Гэта і зрабілі націсты. Пачалі з гвалтоўнай стрылізацыі мітынгаў, якія нарадзіліся ад шлюбай немак і салдат французскага войска, і закончылі татальным звышэннем габрэу ў циганоў. Цікава, што практику стрылізацыі немцы запасычылі ў амэрыканцаў. Там яшчэ ў 1896 годзе штат Канектыкут забараніў усе шлюбы паміж псыхічна хворымі. У 1927 годзе ў Віргіні дазволілі стрылізацыю ўсіх непаундніц. Рафблераўскі фонд дапамагаў Мэнгэле стварыць лябараторыю ў Аўшвіці.

Аднак ня будзем пэнчы героя з палаткі карычневымі фарбамі. Касьцян нічога на кажа пра расу і, нават наадварот, лічыць, што тут усё нармальна. «99% людзей жывуць упараткована», — гаворыць дэпутат.

Гаворка ідзе ўсяго пра адзін адсотак насељніцтва, да якога грамадзтва мае права ўжыць рэпрэсійныя сродкі. Чаму?

Касьцянаўская мараль грунтует

ещца над тым, што ў паводзінах згаданай сацыяльнай групой біялігічны прыярытэт аблознотна дамінует над культурным: «Жывёлы вядуть упараткованы лад жыцця, 99% людзей жывуць упараткована, але 1% людзей жыве неўпараткованым чынам...»

Ад іх плодзінца дзеці, у асноўным хворыя, у большасці сваіх гэта добільныя дзеці... Ці гуманізм на назірце, як пакутуюць дзеці ўсіх бацькоў, якія вядуть няправильны лад жыцця?

Наконт густаў спрачаца цяж-

КАМЭНТАР РЭДАКЦЫІ

Яны таксама людзі

Дэпутат Касьцян сваім заявам прамацвае грамадзтва на гатоўнасць да далейшасці таталітарызациі РБ. Прамацваюць лукашэнкаўцы ў самым узрэзівім месцы. Маральна дэградаваныя асобы выклікаюць у большасці людзей агіду і абурэнне. Спачуванье, на жаль, раздей.

Гвалт над правам чалавека на жыццё іх вырашыў праблему маральнасці дэградацыі грамадзтва. «Замест таго, каб пастаўіць ачышчальчыні збудаваны ўздоўж усіх ракі, мы ставім іх у самым нізе», — сказаў нам ксёдз Завальнянок. «Усякі чалавек можа пакацца, перамяніцца сябе. У тым ліку п'яніцы і бамжы», — дадае айцец Шымбалей.

Калі дазволіць дзяржаве распараджанца правам бамжоў на працяг роду, зутра мы рызыкнім распаўсюдзіць сваю сваволю на ўсіх, хто дзяржаве не падабаецца.

Працяг тэмы на старонцы 7.

Хто такі Касьцян?

Сяргей Касьцян (КПБ) — радыкальна настроены дэпутат-лукашэнкаўец ад Мазыра. Паўторна абраны ў палату. Ходзіць чуткі, што падчас фармавання сціпу на пераабраныя лібералы з лукашэнкаўскага атачання спрабавалі запярачыць кандыдатуру Касьцяна, які на той час ужо пласціўся выказыванні на аўтаксію тэму і стварэннем холдынгу літаратурна-мастакіх выдачыў «ЛіМ». На гэту яны нібыта атрымалі адказ: «Калі такія людзі ёсць, яны павінны быць ў парламэнце».

Запрудзкі — старшыня МАБ
Новым старшынём Міжнароднай асацыяцыі беларусістай абраны філіял Сяргей Запрудзкі. Такое рагэзэнтичнае прынняў IV Кангрэс беларусістай, што прайшоў 7—8 чэрвень ў Менску.

Жураўкову памілавалі
Экс-загадчыца спраў прэзыдэнта Галина Жураўкова, асуджаная на чатыры гады пазбаўлення волі за злouжыванне

службовым становішчам, памілавана ўказам прэзыдэнта. Гэта сцывярджае «Беларускую дзяловую газету», спасылаючыся на інформацыю з праваахоўных органаў. У прэс-службе прэзыдэнта адмаўляюцца ад каментароў.

«Ольса» ў Швэції
5 чэрвень ў Стокгольме зь вялікім посыпкам выступіў гурт «Стары Ольса». Імпрэза праходзіла ў старым

Палова беларусаў — за Эўропу

47,4% жыхароў Беларусі — за дадзучынныя краіны да Эўропаўязі. Гэта звесткі сацыяльнага Незалежнага інстытуту сацыяльна-еканамічных і палітычных даследаванняў, які аднавіў сваю дзейнасць, зарэгістраваўшыся ў Літве. Паводле яго, палітыкі прэзыдэнта падтрымлівае 37,8% беларусаў. 49% беларусаў лічыць, што выбары-2006 будець справядлівымі.

Чарлз Дыкенс таксама спачувалі дэсцім з вуліцы, але ён якраз наадварот назіраў і апісваў іх жыццё, маючы надзею, што дзякуючы яго книгам грамадзтва стане надаваць больш увагі проблеме. Ня бегаў па Іст-эндзе са скалызлем.

Але сама цікавае, што Касьцян глядзіць на сцянуць працэс прызму тэорыі сацыял-дарвіністыкі. Іх папярэднік Томас Мальтус таксама пастаўіў чалавечтва на адзін узровень з жывёламі, якія не канцэнтруюць росту папуляціі. У кнізе «Аб законе перанаселенія» ён піша, што «чалавечтва размножае сябе, чым дапускае колькасць сэксу». Параўнайце з Касьцянам: «Праблему трэба рашаць кардынальным чынам, інакш дзяржава на вытынаме і на змоке ўтрымліваць нездаровыя дзеці і дзіцей, кінутых бацькамі».

Агучанае пераклікаеца з тэорый «ніжэйшыя клясы», якую працанаваў у серадзіне 1980-х кансэрваторыўны сацыёліят Чарлз Мордзі. Даўжынёвайшы белыя кварталы мэгаполіса ЗША, ён прыйшоў да вынівовы, што там сфармавалася своеасаблівая субкультура, т.зв. «ніжэйшыя клясы». Каштоўнасцімі гэтыя групы з'яўляюцца нелюбю да працы, хаатычны сэкс, алькаголізм і амаралівны паводзіны. Ну а каб забясцічыць сябе неімі грамадскімі жыхары трущобаў прости шмат раджаюць, атрымліваючы ад дзяржавы «ўэліфэр». Дзеці ад таких шлюбіў, натуральна, ідуть па бацькоўскай лініі. Мурэй гуманіст не выступае за стрылізацію — праста пратане гвалтоўна на забіраць нованароджаных дзецей ад бацькоў.

Ідэйны кансенсус паміж кансэрваторамі-грыгантам і лукашэнкаўскім камуністам відаочны.

СЪЦІСЛА

Цяжкія дні «Экамэдсэрвісу»

Міністэрства аховы здароўя анулявалі ліцензію на мэдыцынскую дзейнасць сумеснага беларуска-амэрыканскага прадпрыемства «Экамэдсэрвіс-Інвест». Падстава — «грубае парушэнне ліцензійных патрабаванняў і ўмоваў ажыццяўлення мэдыцынскай дзейнасці», выўсяленыя праверкай дзяржкантролю. Кіраўніцтва мэдцэнтра

абскардзіць ражэнныне міністэрства ў судзе, мяркуючы, што ўжыткы заходы вельмі суровыя.

Беларускі фэстываль у Іркуцку

У Іркуцку з 5 да 11 чэрвень праходзіць Дні беларускай культуры, што ладзіць Таварыства беларускай культуры імя Чэрскага. У праграме — вечарыны і спектаклі.

АГ, АК; afn.by,
belapan.com,
svaboda.org

Крызіс, які перажывае цяпер Эўразвяз, мог бы мец і станоўчы ўзбітак для Беларусі — калі б беларуская апазыцыя здолела гэта ўсьвядоміць і выкарыстаць у сваіх інтарэсах. Піша Віталь Тарас.

На першы погляд, афіцыйная беларуская пропаганда слушна робіць, што цешынца паразе прыхільніку ўрэпейскай Канстытуцыі на рэфэрэндумах у Францыі і Нідэрляндах. Па-першае, Эўразвяз — вораг, а чым болей праблем у ворага — тым лепей. Па-другое, раскол грамадзкай думкі ў Францыі і Нідэрляндах выклікаў ланцуговую рэакцыю. У Польшчы, дзе рэфэрэндум мусіць адбыцца ў кастрычніку разам з прэзыдэнцкімі выбарамі, перадвыборная дыскусія між правым і левым партыямі стала яшчэ вастрэйшо. Правая мяркуюць, што нацыянальны рэфэрэндум па эўраканстытуцыі стручвае сэнс, левыя — што рэфэрэндум дадасьць палітычнай вагі Польшчы. Такія дыскусіі ѹспіраючнасці ў суседніх краіне, дачыненны з якой мнона сапсанаваны апошнімі падзеямі вакол

вакол кабінет міністраў новаму прэм'еру — дэ Вільезну. Ці азначае гэта, што Францыя ў выніку ўнутрыпалітычнага дэ зўрапейскага крызісу аслабела ў эканамічным і палітычным плюні? Такія висновы былі па паслешні.

Ці саслабіў крызіс пазыцыі меркаванай будчай сталіцы Эўразвязу — Бруссло, інакші жа, ўрбабюрократы? Так, менавіта бюрократы, зацікаўлены ў далейшай цэнтралізацыі, ці бюрократызациі, быў нанесены мошны ўдар. Але ж бюрократы ў ўмовах распаду СССР умудрылася выжыць да адрадзіцца ў яшчэ большымі маштабах. А ўжо ўрэпейскай бюрократыі ў ассянні пэрспэктыве наўгад ці пагражала юць настолькі драматычныя падзеі. А вось больш энэргічна дамаўляцьца паміж сабой рознымі краінамі Эўропы, а таксама кіраўнікам урадаў гэтых

названых краін. Хоць прыток імігрантаў зь белных краін у развітвітву — непазыбжная зьява, эмацыйна жыхары гэтых краін пагадзіцца з такой непазыбжнасцю на хоцьці.

Маргіналізацыя папулістай

А палітычная карціна ў Эўропе ў найбліжэйшай будучыні можа выразна змяніцца пасля выбараў у Німеччыне. Адным з найважнейшых вынікаў можа стаць карэццюроўка замежнай палітыкі ФРГ. Адзін з галоўных закідаў хрысьціянска-дэмакратычнай апазыцыі ў бок сацыял-дэмакратуў на чале з канцлерам Шродзрам — празмерная падтрымка Пуціна. Не сакрэць, што Німеччына і Францыя, тандэм паміж якімі апошнім часам быў адным з вызначальных фактараў у замежнай палітыцы Эўразвязу, праз пальцы глядзелі на экспэсы рэжыму ў Беларусі, які загадаў пакідаючы развязвіць падзеі на вырашэнні Крамля. Каалітна хрысьціянскіх дэмакратоў і лібералаў можа быць значна больш жорсткай на толькі ў дачыненіні да рэжыму Пуціна, але і да ягона-га хаўрусьніка ў Беларусі...

дэмакратыі свабодныя СМІ. І што свабодная прэса патрэбна на толькі ў момант палітычных кампаній, а што яна патрэбна абсантона і заўжды.

У нашым нацыянальным інтарэсе

Вядома, што паміж усъведамленнем неінкага факту й дзеяннем ляжыць немалая дыстанцыя. Польшча, з розных гістарычных і геапалітычных прычын, апынулася сёня ў ролі каталізатору, які можа прымусіць Эўразвяз перайсці ад дэклараціі на тэму правоў чалавека да дзеянняў, якія б забясьпечылі пераход ўрэпейскай краіны ад дыктатуры да дэмакратыі, і тым самым павялічылі накшталт Лепера зрабіці маргіналамі.

Ціперашні крызіс у Эўразвязе толькі на першы погляд адзігвае ўвагу яго сяброў ад проблемы стасункаў гэтай структуры з суседзямі — у прыватнасці, з Беларусью. Наадварот, ён павышае ролю й каштоўнасць голасу кожнай з 25 суверэнных дзяр-

Польскі каталізатар

www.homedatocom.ch

Саюзу паліакаў Беларусі, дадаючы радасці штатным палітолігам. Але ж падобнай рэакцыі, пры ўсёй яе прадказальнасці, бракуе лёгкі і ўменыя бачыць крыху наперад.

Перагрэй мэханізму

Клясычная лягічная памылка, уласцівая шкалярам: пасля таго — значыць, у выніку таго. Калі пасля рэфэрэндуму ў Нідэрляндах упала ўрэпейская валюта — значыць, раскол у пытаннях уладаванняння Эўропы паслябіў эканоміку ЭЗ. Адбылося акурат наадварот. Сацыяльна-еканамічная палітыка ўраду Францыі — дзяржавы, якія панешайтамае адно з вядучых месцяў у сусветнай эканоміцы, — даўно выклікала нездаволенасць значнай часткі выбаршчыкаў, і яны прасыгналівалі з дапамогай рэфэрэндуму аб нязгодзе з урадавай палітыкай. Думесцца, на меншую ролю ў падзеньні эўра адыграла ю эканамічная стагнацыя ў Німеччыне, якая пастаўіла краіну перед неабходнасцю датэрміновых выбараў. У Францыі сыгнал выбараў быў пачуты, і прэзыдэнт Шырак, якія яшчэ адказнілі за вынікі гасавання, прапанаваў фарма-

краін з уласным народам давядзенца.

Можна прадбачыць, што значна большую ролю ў далейшай ўрэйтэнтэграцыі будуть адыгравацьца пасля чыноўніцкія структуры, не Эўрапарламэнт, не ПАРЭ, а палітычныя партыі і ўрады краін. Фактычна, у сваёй інтэграціі ўрэпейскай краіны дасягнулі летася гістарычнага максімуму — і палітычнага, у выглядзе пашырэння Звязу, і эканамічнага, у выглядзе монцнага эўра. Падзеньні курсу валюты, як і праўвал рэфэрэндуму, засвядчыла то, што можна назваць перагрэвам мэханізму.

Змена палітычнай карціні

Даўж яму крыху астыць — цяперашнія задача ўрэпейскіх палітык. Тым больш што дасягнуты дагэтуль узровень інтэграцыі ўзвышае зь ім выгоды ў цэлым задавальнічаючы ўздељнікай Звязу. Інакшы наўгад ці імкнулася бу ў яго Турцыя, не гаворачы ўжо пра ўкраіну ці Грузію. З другога боку, звычайні грамадзянне ўрэпейскіх краін, і гэта таксама засвядчылі рэфэрэндуму, сёняння не гарыць жаданнем бачыць сярод сяброў ЭЗ

Адна за ўсіх ці ўсе на аднаго?

Што да пазыцыі Эўразвязу ў цэлым, яго палітыка вызначалася дагэтуль пэўнай неразваротлівасцю.

Аранажавая рэвалюцыя ва Украіне стала нечаканасцю на толькі для Масквы, але і для Бруссло. І калі б не актыўная пазыцыя Варшавы, сътуацыя ва Украіне могла бы павярнуцца ў іншыя бокі. Менавіта ўздел Польшчы, якая ператварылася на проста ў актыўнага геапалітычнага гульца, а у гульца, які дэйнічна надзвычай эфектыўна, выклікаў найбольшую ярасць Крамля пасля паразы ва Украіне. Ад гэтакіх актыўнасці новага сябра Эўразвязу не ўзахаплены і ў Брусселі, а тым больш у Парыжы й Бэрліне, дзе на могоць забыць, што ў ірацкім канфлікце Польшча адназначна выступіла на баку ЗША, наступерак пазыцыі Францыі й Німеччыны. Тым на менш, ЭЗ і ўсе яго сябрэ вымушаны лічыцца з пазыцыяй саракамільённай каталіцкай краіны з ульгавай дыяспарай у сусвете. Пасля правала рэфэрэндуму ў Нідэрляндах і Францыі роля Польшчы яшчэ больш узрасте, улічваючы, што, паводле

Характэрны прыклад. У Варшаве на наступны дзень пасля французскага рэфэрэндуму праходзіла міжнародная канферэнцыя, прысьвечаная палітычнай сътуацыі ў Беларусі. Нігледзячы на надзвычайную цікавасць да падзеі у Францыі, увага польскай прэсы да беларускіх удзельнікай канферэнцыі таго, што яны какужыць, ніколікія ўзменышыліся. І больш за тое, нават прадстаўнікі афіцыйных уладаў знайшли магчымасць наццаў на гэты дзень увагу праўлеме Беларусі — дакладней, праblemе свабоды слова і таму, чым можа дапамагчы ўсе вырашэнні Польшчы.

Зразумела, што Польшча, ніякай-небудзь іншай ўрэпейскай краіні, ні Эўразвязу ў цэлым, ні нават ЗША ня змогуць вырашыць пытаньне дэмакратыі ў Беларусі, пакуль для гэтага не саслекоць умовы ўнутры як самой. Гэтую банальную рэч вымушаны быў нагадаць беларускім апазыцыянізрам, а хосці менш, папросту недарэчна. У выніку панаўнення падобных прынцыпаў размовы аб стварэнні «інфарматычнага кола» Беларусі былі й застаюцца ўсяго толькі размовамі. Выдатны шанец зрабіць праўры ў напрамку дэмакратыі з дапамогай Эўропы, хутчэй за ўсё, зноў будзе ўпушчаны. І тады ўсё, што адбываецца ў сярод сяброў Эўразвяза, сапраўды ніколі ўжо ня будзе мець да Беларусі нікага дачынення.

Аляксандар Фядута: «Я не вінаваты — краіна такая!»

Прэзэнтацыя кнігі Аляксандра Фядуты «Лукашэнка: Палітычна біяграфія» адбылася 6 чэрвеня ў цэнтры сталіцы (арганізатары праслі не паведамліць дзе). У ёй узялі ўдзел аўтар, кіраўнік праекту Яўген Будзінас і дабрадзея Аляксандар Казулін. А.Казулін: «Фядута стаў неўміручым». Наступным выданнем «Волі народу» стане Пойны збор твораў Быкава.

Яўген Будзінас, кіраўнік праекту і рэдактар, расказаў пра чуткі, якіміначала абрастасцю кніга. Ян высыветлілася, анікіх супяречнасці паміж Фядутам і Казуліным ужо няма. Лігатып руху «Волі народу» з'явіўся на часці накладу, бо Казулін алпальці выданне ё мае права на сваю «рэкламу». «Гістэрыку» аўтара выдання выклікала стома. Наагул сп. Будзінас цалкам задаволены вынікам праекту, які каштаваў астранамічных па беларускіх мерках грошай. Да таго ж ён упершыню знойшоў у Беларусі чалавека, які яго «цалкам зразумеў» выдаць плянах.

Завочную сварку Фядуты на Казуліна Будзінас лічыць знакавай: «Лепей пачуць ляйнку ад Фядуты, чым ухвалу. Калі Аляксандар каго пахваліць — дымы мы тады ўсёй краінай дэсціцы гадоў расхлобаем...» Фядута парыраваў: «Я не вінаваты, што станоўчы вынік маеў дэйнанасці становіща адмоўным вынікам для краіны — краіна такая!»

Для самога Будзінаса кніга стала юбілейнай з выдадзеных — сётай. Выданье ён называў «вельмі сур'ёзнай кнігай, якая ўпершыню спрабуе прааналізаць, што ж за фігуру мы маєм». На ягоную думку, гаворка ідзе не пра «выпадковага прэзыдэнта»: «Выпадковасці, якія працягваюца 10

гадоў, маюць сацыяльны, псыхалігічны, палітычныя характеристики. Лукашэнка — гэта звяза, прайдэц на складанейшы ў сваіх сутнасці».

Аляксандар Казулін адзначаў, што кніга ўжо стала бэстэслерам, прызнаным, прынасім, уладам: аўтамабіль, які перавозіў афіцыйна выдадзены твор, быў спынены міліцыянтамі і частка накладу — арыштавана. Прычым на кіроўцу, грамадзяніна Расеі, нават на склалі пратаколу: не знойшлі, да чаго прычапіцца — кніга выдадзеная абсалютна афіцыйна. Ужо цяпер яна разыходзіцца па рэгіонах Беларусі. Прытым — бясплатна: такая ідэя казулінскага руху «Волі народу». Экс-рэктар БДУ высока ацаніў працу: «Фядута, выдаўшы гэтую кнігу, стаў неўміручым».

На пытанніе, навошта ўкладаць грошы ў выданне кнігі пра свайго палітычнага праціўніка, лідэр сацыял-дэмакрату адказаў: «У нас шмат мітаў пра Лукашэнку, якія становічаць рэальнасцю. Гэта кніга іх разъясняе. У нашага насленіцтва няма рэальнай, прайдзівай інфармацыі пра тое, што адбываецца ў краіне. Калі б людзі на 30 працэнтаў зналі сутнасць працесаў, якія адбываюцца ў ціперашні Беларусі, усё памянялася б. Гэтак кніга — адзін з прарываў у інфармацыйнай бля-

Федоту А. Лукашэнко:
Політычская біографія. —
Масква. «Рэфрандум», 2005.

«тады яны знойшлі Лукашэнку: больш амбітнага, нашмат больш працадольнага і галубоўнае — цвёрдае узүненага, што другога шану ў яго не будзе, а таму, як ён сам любіў выкавацца ў тия часы, «адвяланага», гэта значыць абласціту разынваленага і не звязанага нікім асабістымі і маральными авязавасцельствамі». (С.74.)

«Законы, загады, дэкрэты (многія з якіх самі па сабе незаконны) ствараюць у краіне сітуацыю, калі парушае закон у нас практикана кожны». Такі стан роўна задавальняе Лукашэнку. Калі ўсе — ад нізу да верху — зладзеі альчынцы, кіраўнікі імі глыбка. У любы момант і кожнага можна прыструніць, прыщынгнуць, пакараць, скамяць, прынізіць, звольніць, пасадзіць. Не, яхікі адразу, а выбарацца, па камандзе». (С.431.)

«Ен — усяго толькі чалавек, таму натуральна байца съмерці гэтаксама, які і ўсе мы. Ненатуральным страхам съмерці робіцца, калі раптам выйдзе злата, што ён звязаны сістрай улады. А Лукашэнка якраз уесь час з більшіх замахаў на яго ўладу з замахам на жыццё». (С.542.)

кадзе».

«Разъяснянчы міт і тым умазаны», — звязаў Уладзімер Някляеў цытатаю з Шэкспіра.

Самым сур'ёзным палітычным праектам апошніх часу называў кнігу Фядуты й Генадзь Грушавы: «Фядута павінен сёлета атрымаць прэмію прэзыдэнта. Такой праўдзівай кнігі пра яго ніхто не пісаў. Гэта кніга можа адыгрэць больш сур'ёзную ролю ў палітычным жыцці Беларусі, чым кангрэсы ў зыяды». Грушава абазначыў як жанр кнігі як «аповед пра нармальнага чалавека, які стаў ненормальным прэзыдэнтам».

Праф. Грушавы і Васіль Лявонаў спрыялі праекту А. Фядуты разам з праф. Казулінам.

Для самога Фядуты, як вынікала з ягоных слоў, кніга была бясконцым дыялігам з суромаўцамі: падчас працы ён апытаў 332 чалавекі ѹмаль кожнаму з іх даў мягчымасць азнейшіца з рукапісам. Ён выказаў камплемэнты мастацкаму густу й пачуцьцю аднаго з апытаных — кінарэжысёра Юр'я Хашчавацкага: «Але не палітычнаму! Тут смынімся, бо іншай, баюся, дойдзе да мardaboda...»

Ня ўсім з Фядутавых «суяўтараў» хапіла кнігі: самому яму выдалі дэсціца аўтарскіх асбонікаў (удвая больш, чым звязаныя практыкуюць у выдавецтве). Тому ён мусіў дакупляць у Маскве кнігі для перадачы інтэрвюэрам. Тут і адчуў гонар на сваю працу. На Беларускім вакзале (там выданье прадаецца па 190—195 расейскіх рублёў, у вялікіх кнігарнях — па 228) кнігі купіць ён не змог. «Ужо няма, прыходзьце заўтра», — гэтыя

Алесь Грушавіч

словы цешылі слых аўтара. Ці атрымае кнігу яе галоўныя персанаж? Казулін зазначыў, што перадаў ужо выданье ў Адміністрацию прэзыдэнта. І Фядута збіраеца зрабіць тут свой ўнёсак — каб бачылі, што ён і ад кога не хаваеца: «Я два асбонікі з візітукамі перадам галоўнаму герону і кіраўніку Адміністрацыі. Была нахабная ідэя падпісаны: «Герон ад яго аўтара». Але на працягу кнігі праходзіць думка, што ён сам сябе зрабіць. Тому такі надпіс быў бы няправайды».

На пытанніе, ці варта чакаць працягу, А. Фядута адказаў адмоўна: «Не хачу далей пісаць на палітычную тэму. Як сказана ў кнізе, Лукашэнка не даваў паставіць кропку. Але другі пэрыяд яго на палітычнай біографіі апіша нехта іншы. Адзін і той самы герой стамляе». (Юры Хашчавацкі: «Мастацкая біографія Лукашэнкі будзе запісаная ў 120 татах крымінальнай справы».)

Наступным выдаўецкім праектам «Волі народу» мае стаць 14-тамовы збор твораў Васіля Быкава. Першы том можа звязацца ўжо ў ліпені.

Аркадзь Шанскі

ГАСПАДАРКА СЪЦІСЛА

Падзеньне экспарту у лёгкай прамысловасці

Экспарт прадукцыі беларускай лёгкай прамысловасці ў Эўропу з'ведзены да мінімуму. Пра гэта паведамі старшина кандыдру «Беллегіпрам» Эдуард Нарышкін. У 2004 г. 30% прадукцыі пастаўлялася ў Расею, 30% — у ЭЗ, 40% — на ўнутраны рынак. У выніку скасавання з 1 студзеня квот на пастаўку прадукцыі кітайскай лёгкай прамысловасці ў ЭЗ цэнты на гэтыя тавары ўпала на 23—96%, а аб'ёмы экспарту з Кітаю ўзраслі на сотні працэнтаў. Таксама Э.Нарышкін паведаміў, што да канца году нямецкая кампанія «Трыомф» спыніць супрацоўніцтва з

«Мілавіцай». Свае замовы яна пераносіць у Віетнам, дзе таньнейшай прапоўднай сіла. Гадзіна працы беларускай краўчых каштавае калі двух далаўраў, кітайскай — у чатыры разы менш.

Тым часам экспарт «Беллегіпрама» ў Расею, што быў зменшыўся праз новы механізм ПДВ, вярнуўся да ранейшага аб'ёму.

ЭЗ пазбавіць Беларусь прэфэрэнцыі

Эўракамісія распачала працэдуру пазбавлення Беларусі гандлёвых прэфэрэнцыяў. Прычына — парушэнні правоў прафсаюзаў у нашай краіне. Калі працэдура завершыцца становіча, то прэфэрэнцыі будуть адноўлены не раней чым

праз шэсць месяцоў, і тое толькі ў тым выпадку, калі супяцьця палепшишыца.

Літва зынікае падаткі

Сойм Літвы ў аўторак прыняў пакет закону пра падатковую реформу. Паводле яго, падаходны падатак на насленіцтва з 1 ліпеня зменіцца ў сярэднім з 33 да 27%, а з 2008 г. — да 24%. Даходы жыхароў за гэты час пабольшаюць амаль на 1 млрд зўр. Каб кампенсаваць страты бюджету, Сойм дазволіў ураду ўвесці два новыя падаткі: часовы на прыбытак прадпрыемстваў і на нерухомасць, якая зменіцца грамадзянамі ў арэнду ў камэрцыйных мэтах.

Нацбанк дэбюрократызуецца

Галубая финансавая ўстанова спрашчае камэрцыйным банкам папяровую працу. З 10 чэрвеня будуть адменены 35 формаў справаў задавальняе сіцы. Міркуюць, што ў найбліжэйшай будучыні аб'ём біоракратычных папер, якімі маюць справу банкі, зменіцца больш чым удвая.

Каштоўная ліцэнзія

«Беларусбанку» атрымаў ліцэнзію на апрацы з капітоўнымі металамі і камяніямі. Такім чынам, банк стаў чацвёртым, які займеў права на гандаль дыяментамі ды золатам — чым ужо займаюць «Белгазпромбанк», «Белзіненгкамбанк» ды «Трастбанк».

Першыя таргі

2 чэрвеня адбыліся першыя таргі на Беларускай універсальнай таварнай біржы. Гандлявалі драўнінай для экспартных паставак на ліпень — верасень. Уздел бралі 3 фірмы-прадаўцы і 11 пакупнікоў. Прададлілі 137,2 тыс. м³ драўніны на 2,6 млн зўр. Самымі буйнымі пакупнікамі сталі ЗАТ «Ціпрус» (Каралівіч) ды «Mondi Packaging Paper Swiecie SA» (Польшча).

На мяжы з альхіміяй

Карпарацыя «Амір-С» ды Інстытут пепса — і масаўбмену Акадэміі наукаў стварылі ўстаноўку на перапрацоўцы прамысловых адкіду «Экаторон». Устаноўка перапрацоўвае адкіды

хімічны спосаб на 100% і дазваляе атрымліваць зь ёй пайнаварставаныя энзіганосцібы — газ, ідэнтычны прыроднаму, мазут, бензін, тхінчны вуглярод. Стваралінкі кажуць, што прыбытак ад «Экаторону» будзе роўны \$158 за гадзіну працы, а для таго, каб вярнуць гроши, патрачаныя на набыццё ўстаноўкі, спатрэбіцца на болып за пайгоду.

АФН, АК

КУРСЫ ВАЛОУТ

на 9 чэрвеня:
1 амэрыканскі даляр — 2 150 рублёў.
1 зўр — 2 647,19 рубля.
1 латвійскі літ — 3 802,95 руб.
1 літоўскі літ — 766,73 руб.
1 польскі злоты — 650,84 руб.
1 расейскі рубель — 75,77 руб.
1 украінскія гривня — 426,97 руб.

Паводле
Нацбанку

Малазначная паўза Эўрапарлямэнту

Працяг са старонкі 2.

Акказвесца, мочная заняцці эўрадэпутатай звязана на толькі з канстытуцыйнымі і некаторымі іншымі праблемамі Эўразія. У Еўропе мочна азадачаная крывавай бойнай ва ўзбецкім Аньдзянке. Помніца, як зрынуты спікёр Шарэйкі і іншыя зблізіліся паднізь беларускую пытанне на Стамбульскім саміце АБСЭ ў 1999 годзе. Але тады яго капітальнаму амеркарванню перашкодзіла другая крывавая трагедыя — чачэнская. Проста-такі нейкія фатальныя супадэнсі. Пазней, як вядома, найважнейшыя палажэнні на Беларусі, якія такі ўдалося зафіксаваць у выніковым дакумэнце Стамбульска-

га саміту, былі пасыпхова «пахавання» афіцыйным Менскам. Але Эўразія — не аморфная АБСЭ.

Праўда, доўгі час Эўразія спрабаваў праводзіць у дачыненіі да кіруючага рэжыму ў Беларусі больш стрыманую, чым ЗША, палітыку. Напрыклад, не адзін год у Бэрліне вельмі цірпіў «ператраўлялі» арыгінальнасць беларускага правіцеля. Але цярпіў беларускія басконцім не бывае. Толькі пасыла апошніх выбарчых кампаній, якія прывялі беларускія ўлады, у Бэрліне і Брусселі прыйшло ўсьведамленне таго, што так далей жыць Эўразія з такім суседам інсльга. Дзікуючы нязменнай Лукашэнкавай палітыцы адбылася кансалідацыя пазы-

ций ЭЗ і ЗША ў дачыненіі да Беларусі. Было прызнана мэтазгодным спалучэнне санкцый у дачыненіі да беларускага кіраўніцтва з масіраванай падтрымкай разывіцця грамадзянскай супольнасці ў Беларусі. Вось эту палітыку ЭЗ і закліканія падтрымака чаканая развалюнцыя Эўрапарлямэнту.

Некаторыя назіральнікі скількіны звязываць узімкую палізу ў Эўрапарлямэнце з самітам ЗША-ЭЗ, што мае адбыцца 20 чэрвеня. Маўляй, там і будзе ўсё вырашана па Беларусі. А на сесіі ў пачатку ліпеня тады дэпутаты ўсё і замацуць. Аднак, як лічыць беларускія палітологі, Вячаслаў Пазняк, гэта паўза і маючы адбыцца самітняк на могуць быць узасамазвя-

заны. У Вашынгтону і Брусселе хапае сваіх назапашаных праблем двухбаковых адносін. Пра іх і пойдзе гаворка на маючым адбыцца саміце. А што да развалюнцыі на Беларусі, якую збіраючую разгледзешь у Эўрапарлямэнце, то, па сутнасці, мяркую палілогія, яна мала што рашае. Рэальныя рашэнні прымоюча ў выкананічых структурах Эўразія. І дапамога для развалюнцыі дэмакратыі ў Беларусі ўжо акказвесца. Гэта фактычна прызнаў і Вярохуны прастадзіўнік Эўразія. У падтрымкі ЭЗ назіраеца з боку беларускіх улад. Рэпрэсіі ў дачыненіі да апазыціі ўзмадзяцца. Але, нягледзячы на што, апазыціі зоры прайграваюць рыхтавацца да чарговых для сябе прэзыдэнцкіх выбараў. Ён асаўліва падкрэсліў, што, нягледзячы на то, што цэлы шэраг праграм ЭЗ начне працаваць толькі з 2007 году,

значная падтрымка раззвіццю дэмакратіі ў Беларусі ўжо ажыццяўлена.

Праўда, тут можа ў некаторых узімкінчыць пытанні: на сколькі ціпяр гэту дапамогу ЭЗ адчуваюць на сабе актыўныя будаўнікі грамадзянскай супольнасці ў Беларусі? Многія скардзяцца, што недастатковая. Відачна, што большая рэакцыя на палітыку ЭЗ назіраеца з боку беларускіх улад. Рэпрэсіі ў дачыненіі да апазыціі ўзмадзяцца. Але, нягледзячы на што, апазыціі зоры прайграваюць рыхтавацца да чарговых для сябе прэзыдэнцкіх выбараў. Ён асаўліва падкрэсліў, што, нягледзячы на то, што цэлы шэраг праграм ЭЗ начне працаваць толькі з 2007 году,

Сцісла

У дачыненіі да кіраўнічкі барысавецкай філіі Саюзу паліякі Беларусі **Аліны Ярашавіч** 22 красавіка распачата крымінальная справа. Яе вінаваціць у малятстве: нібыта яна брала гроши ад бацькоў, чые дзеяці накіроўваліся на адпачынак у Польшчу. Паведаміць пра гэта прэс-служба УСБ аўтвінкаму вырашила толькі на пачатку чэрвеня. Да пачатку чэрвеня СПБ так і ня здолеў знойдзі друкарні для выдання газеты **«Glos znad Niemna»**.

Рамуальда Ўлану, заснавальніку «Новай газеты Сморгоні», 11 траўня затрымалі й даставілі ў Смургонскі РАУС; у СІЗО ён прыбыў да 13 траўня. У студзені ён быў асуджаны на год пазбайдзенінні волі да ДТЗ — наезд на вязніцпэздыту. Паводле Закону аб амністый яго тэрмін пакарання скасаваны. 10 траўня Ўлан вірноўся ў Смургоні й быў затрыманы міліцыянтамі па падзэрнішні, што ўхілецца ад адбыцца пакарання. Толькі ўмашаные аддавалі даслоўную яму вісыць на волю.

З журніalistамі газеты «Народная воля» **Марынай Коктыш** і **Віталем Гарбузавым** у рэдакцыі выданыя 27 траўня правейшчыкі старшыні інстытута дадзелы па масавым мэртвінствістах ГУС Менгарыканкам Сяргей Сівец. Міліцыянт цікавіўся артыкуламі пра рух «Абаронцы Айчыны».

За дзеянасць ад імя незарэгістраванага руху «Воля народу» 27 траўня прокуратура Гарадзенскага раёну патярпіла **Франца Аўдзяя**.

31 траўня ў Менску затрымалі **Аляксандар Скрабец**, брат экс-дэпутата **Сяргея Скрабца**, аднак у той самы дзень выпушыўся пад падліску аб няявізьде.

Журніalistкі газеты «Недзеля Каярыну Ткачэнку» 31 траўня вылічылі ў Савецкай РУСС Менску для тлумачэння з нагоды артыкулу «Нашы палікі», надрукаванага ўвесені. У артыкуле крываўся дзеянеццаў былоя старшыні СПБ Тадзівіша Кручкоўскага.

Да галадоўшчыку ў Жодзіне 31 траўня выклі-

калі хуткую дапамогу: пагоршо стан **Серхука Марчыка і Яўгена Валкаўца**. У Серхука — астма, у яго выяўлены змены ў бронхах. У Яўгена — тахікардія. На 10-ты дзень ў сувязі з пагаршэннем эдараўся спынку галадоўку **Павал Караваюхі**. У Жодзіне 3 зэрвена адбылося адкрытае пасядzenie жынкі камісіі ў справах непаліцізатых, куды выклікалі бацьку галадоўшчыкі **Сяргея Мурашки**.

Сяргук Марчык 3 зэрвена спыніў галадоўку. 5 зэрвена галадоўку спыніў ўсе астматы.

У Калінікавічах з 1 зэрвена пасыла некалькі месецяў трансляцыі на кабельных тэлебачанын спынены перадачы ўкраінскага тэлеканала **«Інтэр-плюс**

Студэнты-зачоўніцы факультetu журналістыкі БДУ **Аліне Андрэевіч** кіраўніцтва факультetu 1 зэрвена заявіла пра пагрозу адлічэнію: Андрэева была ініцыятарак кампаніі за аднаўленне адлічэніяў з факультetu **Вольгі Класкоўскай**, журналісткі «Народнай волі» 2 зэрвена дакан на прынты у Андрэевай і **Ганны Кавалеўай** залиku па падзеі «Сацыяльна-палітычнай праблематыкі СМІ», бо пачыніў іх «маральна не гатовымі» да зদачы.

Актыўніцы-зачоўніцы факультetu журналістыкі БДУ **Аліне Андрэевіч** кіраўніцтва факультetu 1 зэрвена заявіла пра пагрозу адлічэнію: Андрэева была ініцыятарак кампаніі за аднаўленне адлічэніяў з факультetu **Вольгі Класкоўскай**, журналісткі «Народнай волі» 2 зэрвена дакан на прынты у Андрэевай і **Ганны Кавалеўай** залиku па падзеі «Сацыяльна-палітычнай праблематыкі СМІ», бо пачыніў іх «маральна не гатовымі» да зদачы.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

У Воранае 1 зэрвена адбылася сутрачна з дзяржавных органаў і нацыянальных меншасцяў

Юр'я Уральскага з кіраўніцтвам місісій філії **Саюзу паліякі** і актыўністу **Вячаславу Сівецу**.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

У Воранае 1 зэрвена адбылася сутрачна з дзяржавных органаў і нацыянальных меншасцяў

Юр'я Уральскага з кіраўніцтвам місісій філії **Саюзу паліякі** і актыўністу **Вячаславу Сівецу**.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

Падтрымкі вылічылі **Валер Леванеўскі** 1 зэрвена аўтвінкамі ў знак прастаступу супраць парушэння ягоных законных правоў.

</div

Генэтычна гігіена

Дэпутат Сяргей Касцян як захавальнік сусьеветных эўгеністычных традыций.

Першынство ў заканадаўчым замацаваныні прымусовай стэрэлізацыі прымаюць ЗША. У 1920-я гады ў некаторых штатах прынялі законы, якія дазвалялі рабіць апрацыі па штучным абясплоджванні бяз згоды паціента. Скіраваны тая законі быў, у першую чаргу, супраць малабызбісечных імігрантаў. Паводле ацэнак некаторых даследчыкаў, да канца другой сусьеветнай вайны ў Амэрыцы было праведзена каля 50 тысяч прымусовых стэрэлізацый. Але найбольшы пытаныні выклікае зусім недалёкае мінулае, асабліва кампанія па стэрэлізацыі індзеіскіх жанчын у 1972—1976 гадах. Правуда, эта была не дзяржаўная палітыка, а шчыраваныні ёўгеністай, што знаходзіліся ў кіраўніцтве Службы мэдyczнай дапамогі індзейцаў і маглі ўпіўліваць на ёе палітыку. Паводле самых пэсымістычных меркаванняў, стэрэлізацыя было болый за 40% індзянян. ЗША ўвогуле ўражалаючы размахам стэрэлізацыі — у 2002 г. каля 27% амэрыканак, якія карыстаюцца кантрацепціўамі, выбрали менавіта апрацыю, якая зрабіла іх штучна бясплоднымі.

Карычневыя павевы пачатку 1930-х дали новы штуршок аматарам прымусовай стэрэлізацыі. Законы, якія дазвалялі, быў прынятыя ў Даніі

(1929), Швэці і Нарвегіі (1934), Фінляндыі (1935) і Эстоніі (1936). Сама далей пайшла нацысцкая Нямеччына, дзе адпаведны закон быў прыняты ў 1933 г. Прымусовай стэрэлізацыі падлягалі людзі з псыхічнымі захвораннямі, фізічнымі недахопамі і хранічнымі альгаголікі. Да 1945 г. быў пазбаўлены фізіягіч-

У разьвітых краінах сьвету ад прымусовай стэрэлізацыі адмовіліся, як ад ганебнай практикі.

най магчымасці мець дзяцей пад 400 тысяч жыхароў Нямеччыны, піць тысяч памерлі праз изнадала зробленыя апрацы. Эта была ўжо «расавая гігіена», паставленая на канверз.

Але стэрэлізацыя ні скончылася з падзеннем нацысцкага рэжыму. Толькі ў 1976 г. швэці парламэнт адмяніў закон па прымусовую стэрэлізацыю, прыняты ў 1934 г. За без малога паўстагодзіцы паспелі стэрэлізацу 63 тысяча чалавек. У 9% выпадкаў факт гвалту быў даказаны дакументальна, у 24% ёсьць пада-

з

Дарчы, Індзіра Гандзі таксама распачала ў свой час кампанію за масавую прымусовую стэрэлізацыю, што спрынілася да яе паразы на парламэнцічных выбарах у 1977 г. Ёсьць над чым задумачца нашымі паважанымі спадарамі дэпутатам.

Алесь Кудрыцкі

АПЫТАНЬНЕ «НН»

Каго б Вы жадалі стэрэлізацаць найперш?

Дэпутат-лукашэнкавец Сяргей Касцян прапанаваў увесці прымусовую стэрэлізацыю для асацыяльных асобаў. Як Вы ставіцеся да гэтая ідея, і ці ёсьць чалавек, якога б Вы жадалі стэрэлізацаць?

Тапіна Нарэйка, машц., 34 гады:

— Я хварю на цукровы дыабэт. Такім, як я, дактары настойліва прапануюць стэрэлізацыю. Ці жарнасць пагражает жывіцца такіх жанчын. У шпіталі, дзе я ляжала, жанчынамі малі дактароў не перавязаць ім трубы пад наркозам, бо хадзілі чуткі, што так рабіць. Я здолела выхыць і нападзіць дзіця. Чалавек, які прапануе стэрэлізацыю, відаць, мае куло ў галаве. Ці імпартант.

Святлана Нячай, літаратарка, 32 гады:

— Такога чалавека няма. Я адмубна стаўлюся да самой ідэі гвалтоўнай стэрэлізацыі. Хто гэта будзе вызначаць, дзе ніжэйшая слай грамадзтва, а дзе вышэйшая і

— Першым трэба было б каstryраваць тату дэпутата.

Алег Гулак, праваабаронца:

— На мою думку, няма сэнсу ўвогуле ацэньваць кампанию дэпутата Касцяна з пункту гледжання абароны праваў чалавека. Такія ідэі сённяння могуць прыйті толькі ў вельмі спэцыфічную галаву.

Цікава, як адрагавала на гэту прэса, дзіржаваўныя СМІ? Яны пасправадаў хіхінку наконт гэтага — і ўсё. Відавочна, што разбудаваныя дзіржаваўныя СМІ ня могуць крытыкаць афіцыйныя пазыцыі афіцыйных дэпутатаў, якія б яна ні быly. А выказванне такое дзікае, што гэта якраз падстава для памфлету, публіцыстычных зьдзекаў.

Ігар Варашкевіч, музыка з «Крамы»:

— Чалавек якога я б ахвотна стэрэлізаў, існуе. Але я не скажу, хто гэта.

Павал Урбановіч, 25 гадоў, этнасацыяліст:

— Такога чалавека няма. Гэта прапанова — звычайнай фашызму. Малтузіянства.

Ігар, прадае аліву:

кія прапановы ўжо гучалі, гэта адсылася нас да фашыстоўскіх часоў.

Уладзіслаў Завальнюк, рым-каталіцкі святар:

— Гэта вельмі прыкрае слова. Па-другое, трэба выхоўваць людзей, інчай ўсё гэта будзе вайной за ветракамі. Замест таго, каб паславіць ачышчальную збудавані ўздоўж ўсёй ракі, мы ставім іх у самым нізе. А на працягу ўсёй ракі працягваюць пляваць у ўсе...

Аляксандар Шымбалаў, праваслаўны святар:

— Нікога! Па-першое, усякі чалавек можа пакацца, перамяніць сябе. У тым ліку п'яніцы і бамбкі. Па-другое, кожны чалавек стварае сваё жыццё з дапамогай сваёй волі. Бог даў кожнаму свабодную волю. І калі мы пачнём некага стэрэлізаць, то парушым волю, якую даў Бог.

Апітвалі Святлана Курс, Зыміцер Дзядзенка

МУШТАРДА

Беларусь шукае натарыюса

Апошні беларускамоўны натарыос, магілёвец Трафім Сурта жыў 300 гадоў таму. Можа, яго пераемнік яшчэ толькі паступае на юрфак, а можа, якраз сёлета атрымае размеркаванне? Кліенты ў яго ўжо ёсьць. Піша Алесь Белы.

Беларуская мова, што б там ні думалі нашы этнографы, угадаваныя царскім Генштабам, кшталтавалася на ўвесьцы. Яе сапраўднымі творцамі былі пісары велікакняскія канцыліяры, адкуль мова спускалася ўніз на сацыяльныя лесьвіцы, павольна прымушаючы самага беднага селяніна або местачкоўца размалыць больш-менш падобна да войта. Калі б гэта было ная, Скарына нават не рэзынку бы выслыць са сваім праектам, посып якога застаецца пад пытанынем праз 450 гадоў па яго смерці.

Спачатку была Літоўская Мэтрыка, соймавыя ўхвалы і Статут 1588 году, але галоўнае — акты магістратаў, гродзікі і земскі судоў, праўз якія з афіцыйнай старabelарускай мовай некалькі стагодзідзяў непазыбжна сутыкаліся ўсё грамадзянін ВКЛ, як бы яны ні размалылі дома — па-літоўску, па-польску або нейкім асаўбілі калірнікім дыялектам. Беларуская мова жыла ў звычайных штодзённых грамадзянскіх актах тады, калі не было яшчэ ані вершаша пра замелькую гаротную, ані «тредзяга сктару» з ягоным дыскурсам пра дыферэнс. У гэтых тэкстах няма глыбінні этнографічных прадонін, але ёсьць жывое жыццё ўсёцкіх сэрэдніх клясы. У гарадах магістратаў, а ў паветах — земскія суды фіксавалі ўсё зъдзелкі з уласнасцю, тастамэнты, даручнікі і іншыя натарыяльныя фармальнасці. Да XVIII ст., а на ўсходзе Беларусі — і да XVIII, усё гэта рабілася па-беларуску. Але ў апошнія беларускамоўнага натарыоса, магілёўца Трафіма Сурты, здаецца, так і не было пераемнікаў апошнім 300 гадоў.

Натарыос нічога не выдумляе з галавы. Ён толькі падстадзяе даты, імены, адрасы і лічбы ў жорстка рэглімэнтаваныя тэксты шаблёні, распрацаваныя Міністэрствам юстыцыі. Так і павінна быць, але проблема ў том, што беларускамоўныя шаблёні ѿняма. Ва Украіне ўсё натарыяльныя дзеяніні аўтаматычна робіцца толькі па-ўкраінску ад самага аўбажчэння незалежнасці. Як выключчынне можна заказаць і па-расейску, калі дакумент быў у Расеі, бо так прадугледжваеца дамовай або прававой дапамозе.

За Саюзам усё дыплёты, пашпарты, пасъведчанні або нараджэніні абавязково дублюваліся на нацыянальных мовах. Бяз гэтага рытуальнага мінімума было абараніць тэзіс пра росквіт нацыянальных культур і праграхіца Захаду эскаляцый антыкалянільнай барацьбы. Але натарыяльных дзеянініяў ленінская нацыянальная палітыка не датычыла, бо пры самым чатавечным ладзе з імі сутыкаліся адзінкі, і тое адзінды разы за жыццё.

Як часта савесці чалавек — у Андыжане ці ў Таліне — куплю-прадаваць кватэру або засноўваць сваю фірму, адпраўляць дзяцей на адпачынак за мяжу? Перакананы, што нашы людзі ў булачную на таксі на сэльці і да натарыосаў не зьяўляюцца, па інэрцыі дажыло ў Беларусі да сэнняня. Раптам спахаплісі, заўгрызлы ўсімі шматгадзінныя чэргі. Што вывесьці за сябрамі дзяцяліні, азначынні і аўтагароты, выкрасленыя з жыцця.

Кажуць, што ціпер натарыосы будуть працаць дзень і ноц, каб задаволіць нечакану ўзрослу патрэбу насељніцтва ў Грамадзянскім кодексе, хай сабе і не напалеонаўскім.

Колькі ў Менску эканамічна актыўнага беларускамоўнага насељніцтва? Некалькі дзясяткаў тысяч, паводле самых сцілых падлікі. Гэтага дастатковая, каб загрузіць працай некалькіх натарыосаў. Цалкам магчыма, у гэтай карпарацыі ўжо сэнняны ёсьць людзі, неабыкавыя да лёсі беларускай мовы. Так падказваючы інтуіція і закон вялікіх лікав. Можа, будучы беларускамоўны натарыос яшчэ толькі паступае на юрфак, а можа, якраз сёлета атрымае размеркаванне? Кліенты ў яго ўжо ёсьць. Як ім знайсці адзін аднаго? И як дамагчыся ў Міністэрства юстыцыі выкананні Канстытуцыі?

Адкрыцьцё фатографа

Праця газеты 2.

У падымкінных Афінах

Пакліканье да мастацтва Сяргей Вішнеўскі адчуў у дзіцінстве, якое прыпала на 1920-я. Пачалося ўсё з разгляданням роспісаў храмаў, куды малога брала з сабою маці. Выявы святых захаплялі, абуджалі жаданье маліваць. Сапраўды, талент ад Бога!

Здольнага юнака заўважыў вядомы мэцэнат, пан Слатвінскі. Дзякуючы яго падтрымцы Сяргей становіцца студэнтам мастацкай вучэльні ў Вільні. Эта быў час перад так званым «кульяднаннем» Захадній Беларусі з БССР. Аднак хлопец яшчэ паспушаў акунуцца ў творчую атмасферу высокіх традыцый факультэту жывапісу, ці па-тагачаснаму, аддзяленену прыгожых мастацтв, Віленскага ўніверсітэту.

Незадоўга да звязулення ў Вільні Сяргея факультэтам кіраваў Фэрдынанд Рушчыц. У яго вучыўся настаўнік Вішнеўскага, Мар'ян Кулеша, што належала да славутай мастацкай дынастыі віленскіх творцаў. Адначасова з Рушчыцамі ў ўніверсітэце працаў Ян Булгак — аўтар кніжак па мастацтве фатаграфіі, стваральнік школы фотамайстэрства. Жывучы ў Вільні, студэнт Вішнеўскі ня мог не адчуць іх упływu.

Пад шкляным дахам

Ня то было ў паваенных Докшыцах, куды мастак мусіў варнуцца праз некалькі гадоў. Найбольш гняла яго адсутнасць неабходнага для творчасці культурына асяроддзя. У паваенны час цяжка было знайсці разуменне сапраўднага майстэрства і яго запатрабаванасці. Неабходнасць дзесяць выжываньняў, займацца далёкім ад мастацтва справамі была цяжкім выправданнем.

Вішнеўскі выкладаў у школе. А війсьце для свайг творчай энзігії знайшоў у створаніі ў Докшыцах фатастудыі. Гэта была прыбываюча да аднаго з асацільных у цэнтры гарадка старых будынкаў. Каб дабіцца натуральнага асьвятлення, мастак злодзіў у студыі шкляны дах. Вішнеўскі рыхтаваў для сябе творчую мастацкую майстэрню, пабудаваную паводле ўсіх правілаў, але афіцыйна быў вымушана

СЯРГЕЙ ВІШНЕЎСКІ ў сваёй майстэрні пад шкляным дахам.

наймацца фатасправай. У дзяйшым, калі стала цяжка ўтрымліваць фатастудью ў невялікім гардку зь бедным пасля вайны дзівохтаўскім насельніцтвам, Вішнеўскі пачаў браць афіцыйныя мастацка-агітацыйныя замовы.

Шыльды, плякаты, лёзунгі — гэту агітку рабіў майстар-жывапісец. Але гэта даваць шанец быць чалавекам вольным і месь хаяц б нейкую магчымасць зноў займацца працай з фарбамі. З захапленнем пачынае ён пісаць за дзяцінства відомыя краявіды, зноў з асалодай акунаеца ў прыроду. Сталы чалавек з душой юнака, ён як сваіх калег і аднадумцаў упрымліў мясцовых паддлеткаў, якія цягнуліся да мастацтва, стараўся разам зь імі трапіць на студыі, непасрэдна радаваўся хаяц б нейкаму творчому асяродку. Ён бісконіца прагнагаў творчую атмасферу і ўсяляк імкніўся да яе.

Майстэрня-студыя Вішнеўскага існавала да другой паловы 1960-х — пакуль не началася актыўная забудова гораду. Ціпер на месцы майстэрні стаіць будынак рэйвіканкаму. Вішнеўскаму ж давялося прыстасаваць пад майстэрню ўласную хату, уставіўшы незвычайна вялікія вонкі. Дый увесе двор, сад, расліны съведчылі пра то, што тут жыве мастак. А яшчэ Вішнеўскі ладаваў свой старэнкі ровар мальбэртам і самотна кіраваўся ў бок Гняздзілава, да ўлонённых зь дзяцінства мэсыні.

СПОНСАРЫ. Радзіна паноў Слатвінскіх, якія падтрымлівалі мастака.

Лісьце на падлозе

У тых часах працэс фатаграфавання падаваўся нейкім рытуалам. Гэта быў эмацыйны момант для кожнага, хто меў намер зафіксаваць туго ці іншую падзею ў жыцці. У нязыклай атмасфэры студыі, поўной мудрагестых прыладаў, мастак падаваўся чарапінком, які нешта варожыць, накінушы чорнае палатно на сябе і на вялізную драўляную скрыню-апарат, усталіваны на масіўным драўляным штатыве. Усё гэта стварала асаблівы псыхалагічны настрой у партрэтаваных.

У залежнасці ад тэмы фатаздымка, фотографы тae эпохі падбіралі дэкарацыі. Імітацыя неба, часам з элементамі архітэктуры на далёкім пляне. Каб падкрэсліць прастору, маливаліся галінкі дрэў. Потым умацоўваліся натуральныя галінкі, якімі аздабляўся пізэрні плян жывапіснага фону. Гэтыя дэтали надавалі кампазіцыйнай прасторавасці. Часам, каб дасягнуць найблізчайшай выразнасці ў выявах, першы плян падлогі пасыпаўся піском або лісьцем. Ён бісконіца захапляўся жывой прыродай — дрэвамі, раслінамі, жывёламі.

Фатограф-дырыжор

Здымкі Вішнеўскага, героямі якіх малыя, зроблены з асаблівой пышчотай. Калі партрэт здымаліся ў студыі, заўсёды знаходзілася нейкай цацка або кветка, якія агра-

нічна дапаўнялі дзіцячы вобраз. Часта дзеці здымаліся з жывёламі — то курамі, то казыльяткамі, то гускамі.

У майстэрні сярод рэквізуту быў нават трохколавы дзічыны ровар. Родныя расказвалі, што калі мянін прынеслы зрабіць першы здымак у несколькі месяцаў ад нараджэння і думалі, што заікаўця вялізной лялькай мядзьведзя, які выдаваў нейкі гук, то жорстка памыліліся. Прышлося дўёга міно сучышаць і даводзіць, што гэта не сапраўдны, а лялечны мядзьведзь. Атрымаліся здымак хлапчуга, які амаль плача — замест жывёлінай прыйшлося супакоўваць малога сапраўдным гадзіннікам.

Фатадзымкам Вішнеўскага ўласцівіца своеасабліва кампазіцыйная рэжысура. Мастак знаходзіў развароты галавы, скіраваўшы позірку, падкрэсліваў асаблівасці вонкі, знаходзіў найбольш выразнае асьвятленне. Гэтым творы Вішнеўскага рознічна ад звычайнага рамесніцтва.

На групавых здымках мастак, як сапраўдны дырыжор, нібы смакуічы, з пранікненасцю кампанаўваў сваіх герояў.

Тэхнолагічны асаблівасці фатасправы 1950-х патрабавалі рэтушы, і на фатавортах Вішнеўскага час ад часу можна заўважыць яе прысутнасць. Але гэта зроблене так далёкім, што нават спрэктываваны чалавек насліду зможа разгледзець майстэрскія папраўкі.

Шчасце у Докшыцах

Творцу пашчасціла ў шлюбе. З жонкай Антанінай ён пазнаёміўся падчас вучобы ў Вільні. Яна таксама была з Докшыц і працеваўшы ў Вільні служжанкай. Яна добра разумела мужа, таму праз усё жыцьцё ў сям'і была гармонія. Да саме съмерці майстру вабілі людзі з творчым харacterам, што адчуваў прыгажосяць у жыцьці і прыродзе.

Творчая спадчына маэстра Вішнеўскага захавалася ў множстве фотацэздэйшур, што па сэньні захоўваюцца ў сямейных фотаальбомах — невялікіх, пажоўкльых ад часу фатадзымкамах. Гэтыя спадчыны вяртаюцца. Мы адкрылі яшчэ аднаго талента.

Дзісенскае масла

АЛЕСЬ БЕЛЫ

Каго сёняня можна здзівіць звычайнім маслам? За ХХ стагодзьдзе ёўрапейцы, мусіць, аб'еліся ім. Сёняня модная бессхалестнавая дыета, і масла, якім так прагнёў нашараваць бутэброрд ангельскі карола з дзіцячага вершу, усё больш саступае месца «спрадам» з гідранізаванага расыянінага алею.

Ужо і ў нашых крамах часам бывае цяжка знайсьці чыстое, без дамешкай, масла — што, зрэшты, тлумачицца настолькі клопатам пра здароўе, колкі пагоняй за прыбыткам — расыяніны тлушч таньнейшы.

Вытворцы мусіць быць уздзічныя непераборливаму беларускаму спажыку, які не зьявертае ўвагі на такія дробязі. Некаторыя перадавікі малочнай прамысловасці началі ўжо ствараць адмысловыя бэнды, строга тримаючыся пры гэтым ідэялагічна надзеіных «спрадвечна расейскіх» канонаў: «Савушкай прадукт», «Бабульчын гладышы». Зрэшты, у парадайні з рознымі МЛПТЭПС і ГМЗ №2 і ётага варты прызначаюць калісальным прагрэсам.

Што да назоў гатунку масла, сэнсавай ды культурнай нагрузкай, якія нінусць, нічога не зъяўляюцца з савецкіх часоў. Усё тия ж безабічныя «Сметанковас», «Сялянскае», «Бутэбрордае» ды «Залацістае». Масла і масла, што тут выдумляюць? Ну, Бурунка з Маслыёнкіна-Прастакашына. Хай новазэляндцы з датчанамі вычвараюцца, калі такія разумныя, нам гэтых панскія штуцкі няўсям.

Пазытыўныя наступствы крызісу 1880-х

Сапрауды, доўгія стагодзьдзе Беларусь нельга было называць сусветным цэнтрам масларобства. Надоі былі толькі мізэрныя, што яшчэ ў канцы XIX стагодзьдза мясцовыя кароў называлі «апаратам для ператварэння сена ў гной». З малака атрымлівалі съмятану, творог, а масла елі хіба што ў Масльеніцы.

Аднак нечакана грымнуў сусветны агарнік крызіз 1880-х — паравозы з Аргентыны ды паравозы з Украіны завалілі ўесь съвет таннымі збожжамі, і мужык з панам, спыніўшы на хвіліну сваю века-

вечную спрэчку, са зьдзіўленнем адкрылы, што традыцыйнае земляробства ў Беларусі не акупляеца. Ня толькі землі, на той клімат, каб рабіць стаўку на зборжку. Давялося тады і пану, і мужыку рэзвіваць спрадвечны свой *съветацям*, які не мяняўся з часамі каралевы Боні, руліўшай арганізаторкі першых саўгасаў. Спартрэблілася гадоў з дзвінчыцай, ізлас пакаленіне, каб пакутліва намацаваць новасі месца ў міжнародным падзељэнні працы.

Але выйсьце знайшлі. Весела тады зарабілі ў хлявах і аборах Рагулі ды Красуні, ды алітамі-стыхічна зацу р-

На рынках Лёндану і Лідсу

Упершыню сялянская масла-робная арцель была ство-

Малюнок Дзядовіча маглі б стаць фірмовым знакам якасных беларускіх прадуктаў.

чалі-задзынъялі па даёнках струменьчыкі сърадко.

Кінулісі паны вырабляць выкшталцоўня заходнія сыры, бакштайны ды эмэнталеры, а мужыкі, які на меў вілкай адукациі ды капітала, але не хацеў прадаваць свою працу за капеікі, пачаў старанінам збіваць масла. Ды не са съмятаны, як вякам дагэтуль, а з вяршкоў. Балалез швэзы вынайшлі мэханічны сэпаратар і на траба было чакаць, пакуль адсташа тая съмятана ды мо й сапусцяць яшчэ пры тым. Канец XIX — пачатак XX ст. стаў часам імкілівага росту малочных сялянскіх арцеляў, найперш на поўначы Беларусі. Асабліва шмат іх было ў Дзісенскім павеце — сёнянняшніх Мёрскім, Шаркаўшчынскім, Глыбокім, Пастаўскім раёнах Віцебскай вобласці. Сапрауды, якое земляробства ў нізіні, балоцтвай, амаль як тая Дания ды Галіндыя, даліне Дзісны, на радзіме Дзядовіча ды Ластоўскага?

Гатунак у Фядосаве, а ў 1910 г. у павеце было ўжо 10 арцеляў і 14 каапэратыўных малочных заводаў — самыя відомыя ў Галенаве і Пермянках. Асабліва шмат каапэратаў-масларобаў было ў ваколіцах Глыбокага. Пасыпах дзісенскай перакінўся і на правы бераг Дзісны, натхніўшы жыхароў суседнага Дрысенскага павету.

Было сілянам у каго і вчыцца. Узорная гаспадарка Плятэр-Зіберкаў у Лужках, чы самавітая мураванкі дажылі і да нашых часоў, вяля рэй і ў вытворчасці масла, і ў разьвізденіі заводзкага быда — ангельскага, альгойскага, фрысльяндзкага.

Абшарнікі Дзісенскага павету наладзілі контакт з «Самапомаччю» з Рыгі, якая дапамагла ім арганізаціа збыту масла ў Заднюю Эўропу (што не ад той «Самапомачь» пайшоў і будучы заходнебеларускі часопіс, які спрабаваў прышчапіць беларусам нязвільня ім дагэтуль ідэалы каапераціі?). Так што ахвочыя пакаштавацца масла з-над Дзісны неўзабаве знайшліся не толькі ў Варшаве, Рызе і Кіеве, але і ў Гановэры, Дармштадзе, Гамбургу, Парыжы. Асабліва пасыпаха разыўваўся экспарт у Ангельшчыну. У 1905 г. з Дзісенскага павету было адпрайўлене ў Ангельшчыну на 10 тыс. руб., у 1908 — на 175 тыс., а ў 1910 — на 260 тыс. руб. Дзісенскіе масла займала адно зі першых месцаў у ангельскім рэйтингу і каштавала на 2—4 шылінгі за фунт даражэй, чым іншыя гатункі масла з Расейскай імпэрыяй. Яны збівалася без пасярэдніка праз транспартную кантрору «Герхард і Гей» у Лёндан і Лідс. Па прыбыцці ў Англію па пошце высылаўся аванс ад 36 до 45 р. за

бочку, рэшта — пасля поўнай реалізацыі. На жаль, арцельныя пастаўшчыкі не паспрабавалі зарэгістраваць адмысловай гандлёвой маркі, і дзісенскіе масла пастаўляліся пераважна пад маркай «галшцінскага». Паслы Першай сусветнай вайны замежны рынак і высокая рэпутація дзісенскага масла былі страчаныя назаўжды.

Менавіта галштінскае, кісла-съметанковасце, масла было самымі пашыраннымі сярод высакаякасных гатунку ў Расейскай імпэрыі. Нават Д. Менядзелес ў адзначаў, што адносна не складанай тэхналёгіі, якую вынайшлі ў гэтай памежнай з Даніяй нямецкай зямлі, найлепш падыходзіла для засвясненія нядзёнімі прыгоннымі. Яна не вымагала складаных і дарагіх лідоўняў, пастрызыцы малака, а готовы прадукт меў больш натуральны для тагачаснага спажыўца смак і добра захоўваўся. Выраблялася галштінскае, а значыцца, і дзісенскае, з падсоленых кіслых вяршкоў, а на продзядзе фасавалася ў альховыя бочкі з вушкамі для пераноскі, па 50—60 кг, абыстыя чыстай рагожай. Магчыма, калі-небудзь такую бочку, дарма што навароб, можна будзе ўбачыць у музіі матэрыяльнай культуры, а яе выявя, разам з малайчынчым дзісенскім пізажам, які так любіў малайца. Язэп Дзядовіч, будзе азабільці пакунак кісла-съметанковага масла зь нясцілігай назвай «Дзісенскае». Чаму б не памроці? У Шаркаўшчынскім раёне, эпіцэнтры колішнага кулацкага-пансага промыслу, сёняня і музэй, і фэрмерскіх гаспадарак на аднаго жыхара ці не найбольш у Беларусі.

АЛЕСЬ БЕЛЫ (нар. у 1968 у Менску) — даследчык гісторыі матэрыяльнай культуры. Сябар рэдкалегіі часопісу «Стадчына». Ляўрэат прэміі Беларускага ПЭН-цэнтра імя Ф. Багушэвіча 2001 г.

Конкурс гістарычнага раману

РГА «Беларускі ПЭН-цэнтар» супольна з маскоўскім Таварыствам беларускай культуры імя Францішка Скарыны абавязочна конкурс гістарычнага раману.

Да разгледу журы прымаюцца навыдавадзеныя 15 університетскія выкладчыкі, якія апублікаваныя ў пэрыядычнай прэсе, а таксама аўтары афіцыйных міжнародных конферэнцый, якія прынялі ўдзел. Творы прымаюцца да 1 чэрвень 2006 году. Падведзенненне вынікаў — да 1 ліпеня 2006 году. Ганараваныя пераможцы плянунца прадставіцца ў

дзень Грушніцкай перамогі 15 ліпеня 2006 году. Ліцэйскі конкурс атрымаваў прэмію, а ягоны раман будзе выдадзены асобнай кнігай. Дасылаць творы з пазнакай «На конкурс гістарычнага раману» можна на адрас: 2118, 220050 Менск, Рэспубліка Беларусь e-mail: pen@pen.unibel.by. Даведкі праз тэлефон (017) 288-14-61.

Пагроза Атэнам

Існуне ўстойлівы стэрэатып, што агрэсію супраць суседзяў праглядлююць тыранічныя або алігархічныя рэжымы, а дэмакратыя, наадварот, ад прыроды міралюбна. Жыхары зынішчаных паселішчаў на грэцкай высьпе Самас з такой думкай не пагадзіліся б. Яны бачылі, як пад гукі флейтаў разбуралі съцены іх гандлёвых гарадоў. Ім у віну паставілі нежаданье жыць паводле дэмакратычных прынцыпаў. Парадокс? Не, хутчай, заканамернасць. Дэмакратыя — гэта ад грэцкага нараджэння лад з актыўнай замежнай палітыкай. Ці не таму радыкальная дэмакратыя часта гіне пад уласнымі руінамі? Эсэ Алега Дзярновіча.

Гісторыкі традыцыйна супрацьпастаўляюць атэнскую дэмакратыю ды спартансскую алігархію. Дзіве палітычныя систэмы нібы сталі эталёнамі розных вектараў разьвіцця грамадзтва. Атэнская дэмакратыя прымаеца за найбольш разывітую, закончанай і дасканалую форму дэмакратычнага ладу античнасці. Залатым векам атэнская народадзяздзя была сэрэдзіна V — сэрэдзіна IV стагодзьдзя да н.э. Менавіта тады, каб прыцягнучь да дзеяніасці галоўнага органу ўлады ніжэйшы слой атэнцаў, па наведаньні Народнага сходу была нават усталівана плата ў памеры двух аболаў, што адпавядала сэрэдняму заробку ремесlnіка ў дзень.

Вызначэнне дэмакратыі

У Атенах тады зявіўся слой найбіднейшых грамадзян, якія страцілі сувязь з вытворчасцю, адказалі пазабудзенія маёмы, аднак валодалі поўным наборам палітычных правоў. Улады полісу імкнуліся нейкім чынам утрымліваць гэтую масу дзялісців грамадзян, якія ня мелі інтарэсу да працы ды бадзяліся па вуліцах гарадоў, перабываючыя выпадковымі падпачкамі, жадраваннем, ды любілі тэатральную імпрэзу, сувяды ды відовішчы. Нават самы таленавітыя палітыкі могі страціць уплыў сирод гэтай паразытывай масы, калі б ня здолеў забясьпечыць яе забавамі, якія каштавалі дзяржаве вялікіх сродкаў.

Але гэта быў пэрыяд вельмі высокай самаацэнкі атэнцаў. Вось што, паводле Фукідыда (460—396 да н.э.), казаў слынны правадыр дэмакратыя Пірвікі (495—429) на пахаваныні палеглых атэнскіх герояў: «Наш дзяржава лад не пеўтимае чужых установ — мы самі, хутчай, зъяўляемісць ўзорам для пеўтиманія некаторым, чым пераймае іншых. Называеца наш лад

дэмакратычным, бо ён گрунтуюцца на меншасці, а на большасці грамадзян... Горад наш — школа ўсёй Эліды, і мяркую, што кожны з нас сам падобае сябе можа звёгасцю і вытанчанасцю праівіць сваю асобу ў самых разнастайных жыццёвых умовах... З усіх сучасных гарадоў толькі наш горад яшчэ больш магутны, чым ідзе пра яго слова, і толькі ён адзін не прымусіць ворага гневацца, што той церпіць бедства ад такога праішніка, як мы, а падуладных нам — скардзіца на нікчымнасць уладароў. Такім вялікім учынкамі мы засвячылі магутнасць нашага гораду на зыдзіўленне сучаснікам і нашчадкам. Каб уславіць нас, ні траба ні Гамера, ні якоганебудзь іншага песьніара, які прынясе сваёй пазэйі асалоду, што праходзіць, але якій зноіце павіярджаючы ў самой ісціні. Усе моры і землі адкрылы перад намі наша адвага і паўсюль узвяяла вечны помнік наших яшчасці і перамог».

Дэмакратычнае імперыя

Невыпадкова атэнцы спрычыніліся да стварэння вясенна-палітычнага аб'яднання, скіраванага на вызваленне захопленых грэзамі гарадоў Малой Азіі і выспы Эгейскага мора. Але ў канцы грэка-персідскіх войнаў аб'яднанні, ужо як Атэнскі марскі саюз, пераўтварылася ў адмысловую палітычную арганізацію грэцкага савету з больш шырокім, чым першапачатковым, колам задач. Уздел у любым саюзе азначаў страту часткі свабоды — адной з асноўных характеристык полісу як незалежнай і аўтаномнай суполкі.

Аднак Атэны ня толькі настрацілі пазыцый, але й умацавалі іх. Дамагліся пераносу да сябе саюзінскіх скарбніц і сталі гаспадарамі сродкаў, якія началі актыўна выкарыстоўваць на ўласныя патрэбы Атэнай, малі зважаючы на меркаваны саюзініцай.

Атэны сталі разглядаць сябе як сваёго рода стацічны, галоўны горад Саюзу, у які звязджаліся прадстаўнікі ўсіх саюзініц у справах палітычных, эканамічных, судовых, культурніцкіх. Парфенон і ўесь комплекс Акропалю быў створаны менавіта ў тых часах фінансавага свавольства. Фінансавы ўзаемадносіны ўнутры Атэнскага марскога саюзу яшчэ раз выяўляюць цесную сувязь рагыкальной дэмакратыі з імперыя-

лізмам.

Атэны праводзілі мэтанакіраваную палітыку прамой і актыўнай падтрымкі дэмакратычнага ладу ў саюзных полісах. Але такая падтрымка мела розныя, у тым ліку і негвалтоўныя, формы — стваралася систэма гандлёва-еканамічных преферэнцый, якія вілі да ўзмацнення сярэдніх разрадаў грамадзян да ўзраствання ролі народных сходаў. Але калі эканамічнай і палітычнай падтрымкі было недостатковая, атэнцы высыпалі флёт і аддзелы галілітаў — цяжка ўзроўненых воінаў. З часам патрэба ў такіх радыкальных дзеяніях узрасцала, і гэты экспедыцыйны лад здзіліся фактычна коштам саміх саюзініц. Памэр ад чумы.

Эксперт дэмакратыі

Але як ўсе саюзныя полісы мірыйліся з панаваннем Атэнай — праіваю нездавальненіння было імкненне выйсці з складу Саюзу. Найперш такія спробы рабіліся багатымі полісамі, для якіх атэнскае панаванне было асабліва цяжкім, таму яны бачылі магчымасць заўсяпчыць існаванне ва ўсіхах поліснай незалежнасці.

Такія гарады мелі алігархічны лад — кіраваліся знатнымі родамі, у якіх традыцыйны грамадзкі службі перадаваліся з пакалення на пакаленне. Нязгадаў з вялікадзяржавай палітыкай Атэнай падмочоўвалася глыбокай антыпатыяй да дэмакратычных парадакў, якія падаваліся ўладаю неразважлівага на тоўту.

Першыя паўстаныні супраць атэнскага панавання адбыліся на такіх буйных выспах Эгейскага мора, як Наксас, у 469 годзе да н.э., Фасас, у 465 годзе да н.э., у горадзе Халькіда на Эубеі, у 446 годзе да н.э. Але атэнскія эскадры хутка наўялі парадак — выступы міцежнікаў падавалі сілай, завадатараў зынішчылі, а з жыхароў спагналі кантырбыццю і ўзялі клетыя вернасці гегемону. Прыдущынне спроба выхаду з Саюзу суправаджалася ўсталяваннем дэмакратыі. Нічога не вядома пра рацэніі Саюзнага сходу ў дачыненіі да паўсталых. Атэны дзеянічнае ва ўсіх выпадках самастойна, цалкам усъведамляючы выключнасць сваёго аўтарытэту ды не пыткаючыся меркавання саюзініц.

Энергічная палітыка Атэнай па экспарце радыкальнай дэмакратыі мела на мэце ўніфікацыю дзяржавнага кіравання ў шматлікіх пол-

ісах і, урэшце, цэнтралізацыю Саюзу ў цэлым.

Лёс алігархаў Самасу

Клясычным прыкладам ваенага ўмішання атэнскай дэмакратыі ў справы саюзінікаў сталі падзеі 440 году да н.э. на высьпе Самас. Гэты вялікі і багаты востраў займаў асаблівае становішча ў Атэнскім саюзе. Толькі троі полісы — Лесбас, Хія і Самас — не плацілі падатку (форасу) у саюзовую скарбонку, а ў выпадку патрэбы выстаўлялі караблі і гапліты. Індикаторам незалежнага статусу Самасу было алігархічнае кіраванне на атоцы, якое місціла кантраставала з палітычнымі парадкамі Атэнай. Калькіска дэмакратыя праігравы час мірлася з падобным статусам. Але як толькі наўсяцоў спрыяльны момант, кіраўнік атэнскага народадзяздзя Пэрыкль умішаўся ва ўнутраныя справы полісу, гвалтоўна скінуў алігархію і ўсталяў дэмакратычнае кіраванне.

Умішанне атэнцаў выклікала паўстанынне саюзініц — і магутнай эскадры, узнічальнікі Пэрыклам, прыйшліся каля дзесяці месяцаў весьцы супраць іх вясення дзеянінні. Атэны перамаглі ды ператварылі самаскія гарады ў руіны, урачыста спалілі самаскі флёт, на клалі на жыхароў вялікую кантырбую. Маёмы саюзініц атэнскімі суполкі, самі яны быў зынішчаны ці адпраўлены ў выгнаныне. На

Атэны праводзілі мэтанакіраваную палітыку прамой і актыўнай падтрымкі дэмакратычнага ладу ў саюзных полісах.

Вы ўсё яшчэ ня верыце У ДЭМАКРАТЫЮ?

АЛЕГ ДЗЯРНОВІЧ (нар. у 1966 у Менску) — гісторык, выдавец. Супрацоўнік Інстытуту гісторыі Акадэміі навук. Апошнія ўкладзенні ім книга — дэведнік «Нонканфармізм у Беларусі. 1953—1985» (2004).

высьпе ўсталяваўся дэмакратычны лад, усіх жыхароў змусілі даць клятву на вернасць Атэнам.

Узор такой клятвы захаваўся пасынкі аналагічных падзеяў у Халькідзіце: «Я ня здроджу народу атэнскому ані хітрасцю, ані якімісь інтрыгамі, ані словам, ані справай, не паслухаюсі таго, хто задумас здрадзіць. І калі хто-небуй здрадзіць, я паведамлю атэнянам. І падатак я буду ўносіць атэнянам такі, які выпрашу ў атэнянай. І хаўрусьнікам я буду, наколькі змагу, найлепшым і сумленным. І народу атэнскому буду дапамагаць і садэйнічаць, калі хто-небуй будзе наносіць крыду народу атэнскому. Няхай складуць прысягу з халькідзінай усе паўнаletнія. А калі хто не складзе прысягі, то няхай будзе пазбаўлены грамадзянскага гонару і няхай маёмаць яго канфіскавана...»

Выдаткі дэмакратыі

Атэні сталі праводзіць актыўную замежную палітыку, мночы за першаднімі мэтымі далейша пашырэнне Саюзу праз далучэнне да яго новых полісаў Эгейскага басейну ды ізалянью Пэляпанскаага саюзу, дзе была лідэрам Спарты.

Адна характэрная дэталь адчынення агульны напрамак унутранай палітыкі Атэнай — падчас неўсяпечнага для іх паўстання на Самиесе палітычная камэдзь, гэты галоўны сродак апазыцыйнай крыткі і сатыры, падпала пад амбэкаваны. Было забаронена паказваць палітычных дзеячоў пад іх сапраўдным іменем і ў адпавед-

ным гриме. Рэакцыі на хадзе падобных камэдзіў тлумачыўся як сатырычны задачай — у адпітве ѹснага ладу было менш падстай зьявіцца да гэтай формы публічнага выказвання ўласных поглядаў. Надварот, камэдзь была вельмі зручным сродкам для праціўнікаў пануючай дэмакратыі — яны маглі праз тэатар карыкатуры бесперапынна падрываць тыа ці іншыя бакі дэмакратыі, яны казалі ёй шмат злога ў форме буфанады, віслай пароды, у той жа час вытанчана маскіруючы свае асноўныя мэты, ствараючы пэўную настроі. Зрэшты, цэнзурае амбекаванне ў грамадзстве, дзе галоўнымі відовішчамі быў тэатр, даволі хутка прыйшлося адмяніць. У Атэнах значную частку таго грамадзікага ўплыву, які ў наш час належыць прэсе, браў на сябе тэатр.

Галавакружжэнне ад поспеха

На будзем ідэалізаваць іншага вядучага грэцкага полісу — Спарту. Але траба зразумецца, калі ж кансерватызму — гэта была агардная супольнасць з традыцыяналістичнай грамадзкімі дачыненнямі, алігархіяй і палітычнай праграмай, скіраванай на захаванне статус-кво. Яшчэ ў другім палове VI стагодзідзя да н.э. вакол Спарты склаўся Пэляпанскаи саюз — першое буйное веенна-палітычнае аб'яднанье ў грэцкім сувесце. Уздел на Пэляпанскім саюзе быў добрахвотным, а выход з яго — адносна свабодным. У пытаннях замежнай палітыкі Саюз дзеялічай у інтарэсах арыстократый, вяночкы з тыраніямі ды

дэмакратыямі. Мяккае стаўленне да саюзнікаў, адсутнасць фінансавай эксплуатацыі, павага аўтамоніі стварылі ўмовы для трываласці Пэляпанскаага саюзу, які праіснаваў каля 200 гадоў — больш, чым іншыя веенна-палітычныя аўтаднанні ў Грэцыі.

Такая рознасць палітычных праграм Пэляпансу і Атэнай мусіла прывесці да маштабнага канфлікту. Усё пачалося з імкненія чарговых саюзнікаў Атэнай у 432 г. да н.э. выйсці з такога цяжкага для іх Саюзу. Гэта пацягнула за сабой карынья акцыі супраць іх. За «фрэнгатай» заступілася Спарты — і распачалася грандыёзная Пэляпанская вайна, якая доўжылася з 431 па 404 г. да н.э.

Паколькі сілы праціўнікаў былі роўныя, а самі яны належалі да аднаго этнасу, веенны дзеянін вызячаліся асаблівай жорсткасцю. Шалі вагаў увесі час схіляліся то ў адзін, то ў іншы бок. Ранейшыя замежнапалітычныя поспехі прывялі да пераацікі атэнскімі кіраунікамі ўласных сіл, што выклікала правядзенне шырокай агрэсіўнай палітыкі, не забясьпечанай дастатковымі матэрыяльнымі, палітычнымі і веенными рэсурсамі, супраціпастаўленне Атэнай аст茫然 Грецы і, урэшце, калісьннюю паразу.

Зьеведала крах уся стратэгія Атэнай, якая з такой цяжкасцю выбудоўвалася ў папярэдні дзесяцігоддзі. Спарты прыдатковала суворыя ўмовы міру: Атэнскі марскі саюз распускаўся, звініччай амаль увесі атэнскі флот, горад пазбаўляўся ўмацеваныя, у Атэнах вярталіся ўсе выгнаннікі, дэн-

макратычныя парадкі звінічаліся, а ўлада перадавалася трывіці кіраунікам. Фактычна ўсталяўваўся арыстакратычны лад кіравання. Радыкальная дэмакратыя была пахаваная пад уласнымі руінамі.

Пагроза мэсіянізму

Ці вынікае агрэсіўнасць з самай прыроды дэмакратыі? Неабязкоўна. Экспансіянізм вырастася з ідэакратый, калі грамадзства ў значайнай ступені кіруеца ідэалічнымі лётунгамі. Прыкладам было атэнскае самаўхваленне ўласных парадкаў. Замест таго каб казаць, што дэмакратыя звяўліцца найлепшым ладам для іх саміх, атэнія съцвірджалі, што дэмакратыя — гэта ідэальны лад для ўсіх. У ваяўнічым мэсіянізме хаваецца страшная пагроза дэмакратыі для саёй сабе.

Аўтар мусіць признацца, што падчас напісання гэтага тэксту ён не рабіў наўмыснага падбору паралелі і фактаў, зусім не збірайся атаясмліваць антычную гісторыю і сучасныя падзеі. Больш за тое, сама здумда напісаннямі такога артыкулу ўзыніла раней, калі хада падзеі магла падавацца іншай. Ужо калі гэтыя радкі клаліся на паперу, аўтар сам здзівіўся, што ў Атэнскім марскім саюзе пры жаданні можна ўбачыць прататып сучаснай веенна-палітычнай каціны і падзеяў у Іраку. Але такія паралелі не закладаліся ў іншую напісання тэксту і ўзынілі незалежна ад волі аўтара. Значыць, мы разважаем пра фундамэнтальныя звязы. Гэта мяніе і насыцяжоўвае.

ЗМAGАННЫЕ АТЭНЫ З ТЫТАНАМИ. Фрагмент Пэргамскага алтара, IV ст. да н. э.

Замест таго каб казаць, што дэмакратыя звяўліцца найлепшым ладам для іх саміх, атэнія съцвірджалі, што дэмакратыя — гэта ідэальны лад для ўсіх. У ваяўнічым мэсіянізме хаваецца страшная пагроза дэмакратыі для саёй сабе.

Таямніца Сыса

УЛАДЗІМЕР ЛОБАЧ

Паліяунічы

Анатолю Сысу

Бі. А ты бі на ўзыёт
А калі недарод
Багі ўсё адно падкажуць
Што на пачатку
А што пасярод
Стралій!
А багі ўсё звяняжуць
Свёйка боскай съліной
Як будзе час табе
Дык павернесься
Толькі адкін преч спакой
На ётых дарогах ня вернесься
Не рассыпай сябё...

19.05.05

Паз Анатоль Сыс пайшоў на неба. Шлях ягоны быў лёгкі, бо паміж Вялікаднем і Радаўніцай дарога на нябесы адкрыта многімі малітвамі. А калі яшчэ ўлічыць, як доўга чакаў ён гэтага моманту!.. Гадоў 15 таму ён так і адказаў мне на пытанье: «Чым ціпер будзеў займіца?» — «Ціпер засталося толькі памерці». Ягоным вершам тут, на зямлі, замінале ягоная чалавечая прысутнасць.

У гісторыі Анатолія Сыса наймацнейшую рагажае ягонае стаўленне да пазіі як да сапраўды большай роўнінсці. Большыя за жыццё. Ягоныя вершы — гэта не салён і не стадыён, не эстэтыка і пастыка, а замова шаптуна-ўлобёнца Бога. Шаптун і выгладжае дзіваком, бо жыве паміж намі і небам. І ведае кану нашай мітусы, якой мы часыняком за гэты самай мітусыні не заўважаем. Як не заўважаем і не надаём такога абсалютнага значнічнай пазіі.

Аднак Анатоль Сыс быў ня толькі шаманам, але і адкуваным чалавекам. Вось чаму ягонае самаадмаленне давала яму такі цікава — бо рабілася съядома. Сыс ведаў, што ўсяму свой крэс. І калі б Купала праўжыў вест Багдановіча — не было б Купалы. А калі б Багдановіч меў Купалавы гады — не было бы і Багдановіча. Першы напросту не дасылеў, другі бы — размазаў уласны даробак. Сыс разумеў, што сам ён адбыўся напрыканцы 1980-х. І далей рабіў усё, каб не замінаць сваім уласным вершам жыць. Піў і блазнаваў, каб ня быць атасызленым з тыми вобразамі паста, які ўжо сфармаваўся ў публікі. Каб сур'ёнасцю свайго чалавечага аблічча не пісаваць чысынню свайгі пастыльнага вобразу. Выдадаўшы па кніжцы ў год, езьдзіць на дачу і сядзіць на нарадах, безумоўна, было прасьцей, але для ягоной пазіі гэта быў канец. Стакроць цікай было зусім усъядомленіе, яшчэ жывучы, докляраваць сваё пялесную съмерць альбо іншасць. Проста быць проста вар'ятам, і зусім ін тое — самому абраць сабе гэткі плях. Магчымы, ягоны подзывіг якраз у гэтым — столкі гадоў не спакусіцца, не размазацца, не сапсаўацца і дажыць такі да таго дня паміж Вялікаднем і Радаўніцай, калі твой плях акажацца адкрытым.

Паз Анатоль Сыс пайшоў на неба з самымі начуцькамі няздзеіснасці, што і калісці Гарун. Такое са-мае ў тваеі краіне абложнае беспрасъвесьце, падобнае ці то на сон, ці то на съмерць. Зымніліася нібыта ўсё, але ўнутраны становішча, ягонае грамадзянскае начуцьце засталося тым самым. І ўсе твае клічкі пад касым дажджком блясчыцца згінаючы ў прыкрыя і непрыгожыя пытальнікі, быццам кла-нітоща камусыцы...

Кажуць, калі табе лёг на душу нейкі верш, гэта значыць, што сам пазіт ужо пранік у цябе і ўплывае на твае адчуваючы, думкі, паводзіны. У творчасці Анатоля Сыса ўсё складаецца з гэтых пранікненняў. Ен пераўласіўся ў ім, каб ствараць непоўторнае аптымістичнае зязяньне. Таму і апранаеца Гена ярка. Аранжавая капулі і зіленяя штаны, пурпуровая кеды і маліновая шкарпеткі, белая курткі і сіня пальчаткі пасујуць яму. Да яго вечнай усьмешкі, да вясёлых вачэй, да румянных плюх і цёмных кудзераў ўсё пасуе, але ён выбірае наўярочайшыя, наўстракацейшыя, наўярлекніяць, каб падкрасіць, каб дадаць да свайгі радасці сонечнасці яшчэ крышкы съяточнасці. Адноўты Гена Хацкевіч схібі і пашыў сабе з чорнага аксаміту нагавіцы зь пінжалом. Такі быў той аксаміт чорны-чорны, такі глыбока-чорны, такі бяздонна-чорны, што нешта чарнішае і ўявіць пражка. У гэтым наўюткі гарнітурчыку ён і забег да сібра-жывапісца ў майстэрню. «Ну як табе? Правда, пудоўны строй? Я пра такі марыў!» Сібра працаваў гарбаты папіш. Хацкевіч не адмовіўся. Ен паразглідаў сябровы карціны, пакуль той напой падысля, а потым бухнуўся на крэсле. «А-а-а!!!» — крик Хаца выбухнуў так, што жывапісец ледзь не ўпісіяў. «Ка-а-асыпом!!!» — Гена круціўся пасярод майстэрні, спрабуючы зазірнуць на сваю дупу. На чорным аксаміті цысьцілася і пералівалася алейная віскелка. Гена сеў на паліту, дзе жывапісец пічодрай рукою панавіццаў каі самыя яркі фарбай. Ідучы рабіць гарбату, ён кінуў паліту на крэла, а Хацкевіч бухнуўся на яс. Нагавіцы працапілі, бо Генка спрабаваў іх адмыць пікпінарам, цёр мылам, драў губкаю, а нароціце, псыхануўшы, падраў на ласкуюты. А як падраў, так і супакаенне прыйшло. «Пінжал жа застаўся! Галоўнае — пінжал!» — разважаў Хацкевіч, ідуучы ў краму па віно. Скон пітаноў сабры адзначылі добрым выпішку, падчас якіх зрабілі віснову, што Хацу ня трэба насыць чорнае.

1977. Хацкевіч і сонечнасць

Есьць адна рыса ў ablічы Гены Хацкевіча, якую інакі, як сонечнасць, і не назавесіш. Ен увесе звяз. Чырвоны, блакіты, жоўты колеры перамешваюцца ў ім, каб ствараць непоўторнае аптымістичнае зязяньне. Таму і апранаеца Гена ярка. Аранжавая капулі і зіленяя штаны, пурпуровая кеды і маліновая шкарпеткі, белая курткі і сіня пальчаткі пасујуць яму. Да яго вечнай усьмешкі, да вясёлых вачэй, да румянных плюх і цёмных кудзераў ўсё пасуе, але ён выбірае наўярочайшыя, наўстракацейшыя, наўярлекніяць, каб падкрасіць, каб дадаць да свайгі радасці сонечнасці яшчэ крышкы съяточнасці. Адноўты Гена Хацкевіч схібі і пашыў сабе з чорнага аксаміту нагавіцы зь пінжалом. Такі быў той аксаміт чорны-чорны, такі глыбока-чорны, такі бяздонна-чорны, што нешта чарнішае і ўявіць пражка. У гэтым наўюткі гарнітурчыку ён і забег да сібра-жывапісца ў майстэрню. «Ну як табе? Правда, пудоўны строй? Я пра такі марыў!» Сібра працаваў гарбаты папіш. Хацкевіч не адмовіўся. Ен паразглідаў сябровы карціны, пакуль той напой падысля, а потым бухнуўся на крэсле. «А-а-а!!!» — крик Хаца выбухнуў так, што жывапісец ледзь не ўпісіяў. «Ка-а-асыпом!!!» — Гена круціўся пасярод майстэрні, спрабуючы зазірнуць на сваю дупу. На чорным аксаміті цысьцілася і пералівалася алейная віскелка. Гена сеў на паліту, дзе жывапісец пічодрай рукою панавіццаў каі самыя яркі фарбай. Ідучы рабіць гарбату, ён кінуў паліту на крэла, а Хацкевіч бухнуўся на яс. Нагавіцы працапілі, бо Генка спрабаваў іх адмыць пікпінарам, цёр мылам, драў губкаю, а нароціце, псыхануўшы, падраў на ласкуюты. А як падраў, так і супакаенне прыйшло. «Пінжал жа застаўся! Галоўнае — пінжал!» — разважаў Хацкевіч, ідуучы ў краму па віно. Скон пітаноў сабры адзначылі добрым выпішку, падчас якіх зрабілі віснову, што Хацу ня трэба насыць чорнае.

02.02.2005, 17:12

1987. Хацкевіч і мыла

Паветраны тэрарыст? Так, Хацкевіч — паветраны тэрарыст. Прынамі, у асноўнай савецкай газэце, падаючы сцып паветраны тэрарыст СССР, на Гену не забыліся. «Мастак зь Менску, зрабіў спробу ўгнац самалёт. Пакунак з двума кавалкамі гаспадарчага мыла ён называў бомбай і запатрабаваў ад пілота ляцельць на Парыж. Камандзір карабля прынёў раптоны не мынці маршрут, карабель прыгэзміліся ў Растове. Група захопу хутка абісцікодзіла тэрарыста. Мэдэцынскай камісіяй прызнала Генадзя Хацкевіча беззадаковым».

10.02.2005, 15:24

Знакі прыпынку

УЛАДЗІМЕР НЯКЛЯЕЎ

ўгодаў, усе хапалі штучныя. Яны больш на сапраўдныя падобныя, чым самі сапраўдныя.

Так з многім у жыцці — не адно з садавінай ды гароднінай.

Каханыне — начуцьцё, якое ня мае штучных аналягаў. Яго нельга зрабіць, стварыць — яно самаствараеца. Як яблык на дрэве, як груша...

У гэтым яно найбліжэй да творчасці. Але на тварчасць, якую скарыстоўвае ўсё і ўсіх, штучнае і натуральнае — і хаканыне.

Надта шмат, каб адмаўляць. Надта мала, каб паверніць.

Памэр Астаф'ёў. Пісменнік, ад якога пачуў ія слова пра грэх пісьменніцтва.

Пазваніў Быкаву пра Астаф'ёва пагаварыць, ён закашляўся ў трубку астмай: «У мене тэрмін да студзеня...»

Я яму: «Вы пра што?.. Вы што, Васіль Уладзімеравіч?..»

Аоказалася, ён пра тое, што ў Германіі жыць яму да студзеня, а далей — невядома... Калі чехі не парупіцца.

Перазваніў, каб дазнацца, як чэхі пра Быкава руціца, Лука-

шку на «Свабоду». Той сказаў, што ўсё нармальна: Гавал за Быкава просьці...

І какі гэта Гаўлу, прэзыдэнту, прасіц?.. Гэта колькі ж на такое трэба дэмакраты?

Мы не дачакаемся...

Ды гэлага мала: Лукашук яшчэ спытаяў, ши мог бы я або Якуб Лапатка для чэскай паліцыі з паліцыі фінскай даведку ўзіц?.. Ну, што Быкаву, пакуль тут жывёт, у магазыне сардэлькі на краі.

Во гэта ўжо больш-менш пана-шаму.

Лапатка схадзіў — даведку далі. Прычым спакойна. Ня краў, аказа-лася.

АДАМ ГЛЁБУС

Сучаснікі

1977. Хацкевіч і сонечнасць

Есьць адна рыса ў ablічы Гены Хацкевіча, якую інакі, як сонечнасць, і не назавесіш. Ен увесе звяз. Чырвоны, блакіты, жоўты колеры перамешваюцца ў ім, каб ствараць непоўторнае аптымістичнае зязяньне. Таму і апранаеца Гена ярка. Аранжавая капулі і зіленяя штаны, пурпуровая кеды і маліновая шкарпеткі, белая курткі і сіня пальчаткі пасујуць яму. Да яго вечнай усьмешкі, да вясёлых вачэй, да румянных плюх і цёмных кудзераў ўсё пасуе, але ён выбірае наўярочайшыя, наўстракацейшыя, наўярлекніяць, каб падкрасіць, каб дадаць да свайгі радасці сонечнасці яшчэ крышкы съяточнасці. Адноўты Гена Хацкевіч схібі і пашыў сабе з чорнага аксаміту нагавіцы зь пінжалом. Такі быў той аксаміт чорны-чорны, такі глыбока-чорны, такі бяздонна-чорны, што нешта чарнішае і ўявіць пражка. У гэтым наўюткі гарнітурчыку ён і забег да сібра-жывапісца ў майстэрню. «Ну як табе? Правда, пудоўны строй? Я пра такі марыў!» Сібра працаваў гарбаты папіш. Хацкевіч не адмовіўся. Ен паразглідаў сябровы карціны, пакуль той напой падысля, а потым бухнуўся на крэсле. «А-а-а!!!» — крик Хаца выбухнуў так, што жывапісец ледзь не ўпісіяў. «Ка-а-асыпом!!!» — Гена круціўся пасярод майстэрні, спрабуючы зазірнуць на сваю дупу. На чорным аксаміті цысьцілася і пералівалася алейная віскелка. Гена сеў на паліту, дзе жывапісец пічодрай рукою панавіццаў каі самыя яркі фарбай. Ідуучы рабіць гарбату, ён кінуў паліту на крэла, а Хацкевіч бухнуўся на яс. Нагавіцы працапілі, бо Генка спрабаваў іх адмыць пікпінарам, цёр мылам, драў губкаю, а нароціце, псыхануўшы, падраў на ласкуюты. А як падраў, так і супакаенне прыйшло. «Пінжал жа застаўся! Галоўнае — пінжал!» — разважаў Хацкевіч, ідуучы ў краму па віно. Скон пітаноў сабры адзначылі добрым выпішку, падчас якіх зрабілі віснову, што Хацу ня трэба насыць чорнае.

У твар мне шугае полымя,
дышы ўсё адно бярэ
каменныя рукамі голымі
і гэткім, як сам, дару.

Бяруць і да сэрца туліць:
ніхай нас ратуе боль
і вучыць пра бліжніх думаць,
пра тых, хто гібее ў золь.

Пра тых, хто прамэрэд да костак,
хто шлях да агно згубіў,
хто д'блу чырвоным хростам
Айчыну сваю пазбыў.

Дай бог, каб маё каменне
адночы іх апляко,
прымусіла ўстаць з каленяў,
пайсцы на маё съяцло.

Дай бог, каб маё каменне
Жар-пахам дайсць змагло
да тысячных пакаленінія
і сэрцы іх апляко.

Есьць пасты зразумелыя і ясныя, а
есць тая, што застаўшы таемныя,
нават калі бачыць такога і говорыць зь ім
штодня. Сыс цягнула да такіх, і сам ён
стадаў зразумел, раскрылы таямніцу Багдановіча
і таямніцу Купалы. Але якай гэта

была агромністка праца цэльных пакаленініяў! У літаратуре прыходзяць новыя творцы і іхніе самалобства цвёстві — старыя, адкладзеныя на потым та-
мінні. Быццам задача таямніц — за-
бісічнечаваць жывое жыццё культуры.
Сеняна да тых неразгаданых тайнай дада-
лася яшчэ адна — тайна Анатоля Сыса.

Паводле svaboda.org

шку на «Свабоду». Той сказаў, што ўсё нармальна: Гавал за Быкава просьці...

І какі гэта Гаўлу, прэзыдэнту, прасіц?.. Гэта колькі ж на такое трэба дэмакраты?

Мы не дачакаемся...

Ды гэлага мала: Лукашук яшчэ спытаяў, ши мог бы я або Якуб Лапатка для чэскай паліцыі з паліцыі фінскай даведку ўзіц?.. Ну, што Быкаву, пакуль тут жывёт, у магазыне сардэлькі на краі.

Во гэта ўжо больш-менш пана-шаму.

Лапатка схадзіў — даведку далі. Прычым спакойна. Ня краў, аказа-лася.

Хто ведае гімн

У Менску пабываў вялікі футбол. 4 чэрвеня нацыянальная зборная сышграла ўнічью з славенцамі, у сераду прымала зборную Шатляндіі. На стадыёне прысутнічаў Алег Раевец.

Прыўзьніты настрой

Алгымізму заўзятарам, якія жывуць надзеяй убачыць беларускую дружыну на мундыйлі-2006 у Німеччыне, дадаваў сымпатычны старт зборнай. Гэхць у сваёй кваліфікацыйнай групе беларусы перад суботнім гульняй зімалі 4-е месца, якія правіля на матч мени, здабыўшы пры гэтым лепасьць інчыю ў гасціх з мондай Нарвегіі і ганарова саступіўшы Італіі — 3:4.

Гульня пачыналася а 20-й гадзіні, у чым былі плюсы і мінусы. Мінус у тым, што, з увагі на выходыны дзень, час даволі позны. Так, у Глазгу матч Шатляндіі — Малдова пачынаўся а 15-й па Грынвічу. Дадатна было ў тым, што нароцце перастала немілісція грэцы сонца. Таксама можна было паспець паглядзець па тэлевізары матчу Расея — Латвія і даведацца да Інтэрнэту вынік матчу ў Глазгу.

На паярэддні гульня славенцы асцярожнічалі на цалкам задаволяща пачынку, бо праз траўму і дыскваліфікацыю матч праpusкали два вядучыя гульцы зборнай.

Беларусы загадзілі да фаварытства — і бўкмекеры, і спэцыялісты. Цікава, што ў традыцыйных аптычаных адзіннатаці журнالісту «Прэссбол» толькі адзін, Сяргей Дацкевіч, пастаўіў на лініі 1:1, астатнія шычара верылі ў перамогу беларусаў. З 11 славенскіх журнالістаў на інчыю пастаўілі чатырох.

На паярэддні матчу ліжку дэгушцю ў агульныя беларускі перадсыяточны настрой падпіла параза ў пятніцу моладзевым дружынам. Выхаванцы Юр'я Пунтуса на менскім стадыёне «Трактар» саступілі славенскім раўненскам — 1:2, чым ускладнілі сабе жыцьцё.

Перад пачаткам

Тое, што стадыён «Дынама» будзе запоўнены, сумненняў не выклікала. Людзей не адштурхнулі і ніянтнай квіткі. Самы да-

ЮЛІЯ ДАЦКЕВІЧ

рагі, на заходнюю трывану, каштаваў 20 тыс. рублёў. За вароты блітвы былі ў чатыры разы таннайшыя. Ужо ў чацвер ля касаў было людзі, а спэкулянты дзелаві прарапоўвалі свае паслугі.

Чамуцьці не прадавалі блітву на «казырок», які, маўляў, знаходзіцца на рэканструкцыі. Як паказаў матч, на казырок усё ж пускалі.

Яго сэкторы былі запоўненыя прыкладна на чвэрць мілыячынам і людзьмі ў цыўильным.

Нясмелыя ручайкі заўзятараў, што пачыналіся на праходах ад электрычак да вакзалу, на скрыжаванын вуліц Кірава і Свярдлова зышліся ў супрайдную раку. Да варот стадыёну рухалася велізарная людзкая маса. Адпаведнага настрою дадавалі таксоўкі і легкавікі, што праносіліся па вуліцах Свярдлова, з заўзятарамі, якія высоўваліся з акон і махалі сцягамі. Добрая палова заўзятараў ішла на стадыён у так званых «нацыянальных» колерах зборнай — чырвона-зялёных саколках з такога ж колеру шапакі і сцягікамі.

Падчас гульня падтрымка шматкроць узрасла. Дудкі, біцьшы кулачкамі ў эздзікі, што стварала пэўны фон, авацыі — вось яно, хвілінае ўдзінанье народу.

Прычым быті гэта ня толькі школьнікі, але і студэнты, паважаныя мужчыны, нават лэдзі. Няўжо дзесяць гадоў панаваныя новай-старой сымболікі адыгралі сваю ролю? А вось бел-чырвона-белых сцяготу я і ўбачыў.

Міне двойчы абілукі — перад варотамі стадыёну і на ўваходзе ў сектар. Зрэшты, такі парадак. Ладзкаўшыся на глядзіцм месцы, я атчуць жаданне ўбачыць «Олд Трафард» у Манчэстэры що Амліпійскі стадыён у Рыме — как паразаць атмасферу ў Англіі що Італіі з атмасфэрой, што панавала перад суботнім паядынкам у Менску. Ці напамат адзін беларускі заўзятары ад сваіх ёўрапейскіх калег? У суботу іх дудкі заглушкилі Іску Абалиян, Дзмітрыя Смольскага, а таксама «Тягні-штурхай», якія з імпрэсійнай сцэны забаўлялі гледачоў перад матчам.

Падчас гульня падтрымка шматкроць узрасла. Дудкі, біцьшы кулачкамі ў эздзікі, што стварала пэўны фон, авацыі — вось яно, хвілінае ўдзінанье народу. Шок на

Адрэналін першага тайму

Беларусы пачалі гульню жывава і адразу правіля пару атак. Аднак славенцы на стала адседжавацца ў абароне і съемла атрынулася, першыя стварыўшы небяспечны момант у матчы. Настырнасьць праістадыўніку маленчы альпійскай раслублікі дала плён. На 17-й хвіліне гол-прыгажун са штрафного забіў падвярдніцца бўлгійскага «Брюга» Насыя Чэх. Віну на сябе ў прашучаным голе пасыла матчу ўзяў нападкіпэр Юры Жаўноў. Ен слушна пабудаваў сценку, закрыўшы левы ад сябе кут, але Чэх якраз прарабіў у правы, які і мусіў контраляваць Юра.

Беларусы не разгубіліся і праз хвіліну зраўнялі лініі. Пасыла пададчы Віталія Булыгі з мэтраў дванаццаці ў вароты пагадзіў Валянцін Бялькевіч, пакінуўшы з носам галкіпра Саміра Ханданавіча. А ўжо і ў прэсе, і на заўзятарскіх форумах раздаваліся галацы, якія хацелі сціпіць гульца кіеўскага «Дынама» на абочыну футбольнай гісторыі. Шок на

трыбунах зымніцца нечуваным уздымам. Людзі скакалі ад радасці хвіліны тры.

Потым славенцы ачомаліся і звязлі беларускі атакі на пішто. Абаронца катарскага «Аль-Арабі» Фабіян Цыпнат так «закрыў» Аляксандра Глеба, што найлепшага гульца «Штутгарту» на полі практична не было відаць.

Пры канцы тайму наагул у душу закралася падзэрніне: ці выстаяль беларусы? Пасыя ўдары галавой абаронцы заграбскага «Дынама» Бончына Цэсара мяч трапіў у буйку. Усе шумна ўздыхнулі. Даўжкі богу, перапынак.

Лік па гульня

І ў другім тайму славенцы працягвалі зыўзісніць небяспечны набегі на вароты беларусаў, прымушаючы балелыпчыкі разнастор хапанца за ссрока. Сэбасцян Цыміроўчык, што выйшаў на замену, і Клемэн Ляўрыч («Дынама», Дрэздэн) стваралі адзін небяспечны момант за другім. Як на 74-й хвіліне гульня той жа Ляўрыч, што знаходзіцца на лініі варатарскай, на трапіці па мячы пасыла внесу Цыміроўчыка, для ўсіх засталося загадкай. У той момент ссрода мне давялося шукаць у раёне пятак. Пасыя эпизоду ля нашай брамы цвёрда даў сабе слова: «На матч з Шатляндіяй авабязкава вазьму з сабой валір'янку».

Наступны шанец злазіць па вальяр'янку здарыўся пры канцы гульні. Ужо на апошній дабаўленай хвіліне Валянцін Бялькевіч выдаў іовэлірны пас Віталію Булыгу, які выйшаў сам-насам з галкіпэрам славенцаў. Форвард самарскіх «Крылаў» з дзесяці мятраў прабіў міма варот. Лік першага тайму захаваўся — 1:1.

На пасыялітавай прэс-канферэнцыі трэнэр беларусаў Анатоль Байдачны адзначыў, што дрэна згуляў форварды, аднак яшчэ піччоха на страчана. І тут ён мае рапаю: увесені мы праводзім лізве гульня дома з галоўнымі канкуронтамі — Італія і Нарвегія. А дома, як відзома, і сцены дадамагаюць. Прынамсі, гэта велізарная армада, гладчадаў, якая цягам 90 хвілін перажыла кожнага падзею на поўлі. Так што футбалістам ёсьць для каго гудыць.

Вяртаны з футболу было ня менш вясёлым. У трайбайус наўбліася гурба заўзятараў-школьнікаў, якія паўдагоры дудзелі над вухам. Потым ім гэта надакуныла, і яны зацігнулі беларускі гім. Аказалася, што яны ведаюць усе куплеты яго новай вэрсіі, а таго, хто забываў слова, упчывалі: «Сорамна, гім жа штодня гучыць па тэлевізоры». Вось такі ў Беларусі нарадзіцца новы від патрэтаў.

СЪССІЛА

Макс — заваёўнік Парыжу

Максім Мірны і швэд Ёнас Б'ёркман выйграли Адкрыты чэмпіянат Францыі па тэнісе ў парным разрадзе. У фінале яны перамаглі братоў Майка і Боба Браянаў. Для беларусаў гэта першая перамога на «Ралін Гарос» і пятая на

турнірах «Вялікага Шлему». У 2000 г. Мірны перамог на US Open у пары з Лейтанам Г'юітам (Аўстралія), у 2002 г. тамсама з індыйцам Махешам Бхупаті, а ў 1998 і 2000 г. на Уімблдоне і US Open у місціце ў пары з Сэрэйн Уільямс.

Парыскі посыпех дазволіў дуэту Мірны/

Б'ёркман узяўшыца на першае месца ў рэйтынгу парных тэнісістай.

Латышы пратэстуюць

Прадстадыўнік футбольнай федэрациі Латвіі Крысанвіс Клавінс выступіў з заявай, што падчас правядзення футбольных матчаў

моладзевых і нацыянальных зборных Расея — Латвія заўзятарам-латышам пагражалі расейскія заўзятары. Таксама Клавінс аўбівайшаваў расейцаў у зыняважлівых лёзунгах. «Нас называлі фашистамі і непрыстойна выказваліся на адрасе Латвіі», — кажа футбольны чыноўнік. У

палікарэктнай Эўропе за такія ксенафобскія лёзунгі штрафуюць альбо стадыёны.

Гуліем за «Зылінам»

Вызначыўся супернік «Неману» ў першым раіндзе Кубку Інтарната УЭФА. Гарадзенцы згуляюць з чэскім «Зылінам», што

фінішаваў 10-м у сваім чэмпіянаце. Першы матч — 19 чэрвень (нядзеля) на менскім стадыёне «Тарпеда».

Пачатак а 18-й. Гуліем ў адказ — 25 чэрвень. Цікава, што ў першай лізе беларускага чэмпіянату таксама гуляе ЗЛН.

Толькі расшыфруваеца ён як і аднайменен завод-спонсар — Завод ліцця і нармаліяў.

ІНФАРМАТАР

Даведкі Менску

008 — аварыйная
Менскай гардакт
тэлефоннай сеткі.

009 — інфармация аб
нумарах тэлефонаў

кватэр і ўстаноў.

053 — коды
(міжгароднія і
міжнародныя).

064 — даведка па
разылках за

тэлефоннай размовы.

065 — цэнтральная

аварийна-

дыслучтарская служба.

067 — даведка

бытавых паслуг.

068 — Менгардаведка

на паролях.

066 — прымё

тэлеграм і раглямных

абвестак.

069 — даведка аптаек.

071 — замова

міжгародніх

міжнародных размоў.

075 — тарифы ЖКГ.

080 — замова

міжнародных

пераговораў і факсаў.

085 — платная

даведка.

088 — служба

дакладнага часу.

090 —

Менскгардансэрвіс:

інфармация аб

адрасах, нумарах

тэлефону, раглямных

працаў устаноў і

неходбайніх коласьці

дакументаў.

091 — даведка

менскіх кінататраў.

092 — начыні Менск:

назвы, адresы,

тэлефоны начыніх

дысяцак і крамаў.

093 — адпачынак і

забавы: інфармация

аб рэпэртуары
тэатр, кошце

квіткоў, прайгласы

сплэкстакія, а таксама

аб рэчымы працы,

кошце паслуг

гардакіх паркі,

камптарных,

більшынскіх і фітнес-

клубаў, басейнай,

саунай, казіно ды інш.

094 — гараскоп:

штоўтнішні гараскоп

для ўсіх знакаў

Задыкы.

095 — прагноз

надвор'.

096 — казка па

тэлефоне. Пры

танальнім наборы

ёсць магчымасць

выбару казкі.

097 — імянны:

інфармация аб

імянінах на бягучы

дзень па

праваслаўным і

каталіцкім календары,

пахожданіне

кароткай

характрыстыка імён.

099 — быгсплатная

даведка аб нумарах

аварыйных,

спэцыяльных і

мэдычных службах.

Мэдyczныя,

кастамляйчыны,

вэтэрынарныя

паслугі ў Менску.

Наёйніць лекаў у

аптаках г. Менску.

Кошт адной хвіліны

размовы 540 р. Час

працы: з 8:00 да 22:00

8-902-101-05.

Даведкі ДАІ — 259-

14-44.

Дэяжурны МА УМНС

— 242-86-11, 242-86-
12.

Дэяжурны УУС —

254-23-93.

Дэяжурны штабу

грамадзянскай

абароны — 227-35-

69.

Платнай даведка па

кватэрных нумарах

тэлефонаў — 226-08-

52.

Платнай даведка па

нумарах тэлефонаў у

іншых гародох

Задыкы.

095 — прагноз

надвор'.

096 — казка па

тэлефоне. Пры

танальнім наборы

ёсць магчымасць

выбару казкі.

097 — імянны:

інфармация аб

імянінах на бягучы

дзень па

праваслаўным і

каталіцкім календары,

пахожданіне

кароткай

характрыстыка імён.

099 — быгсплатная

даведка аб нумарах

аварыйных,

спэцыяльных і

мэдыхічных службах.

Мэдyczныя,

кастамляйчыны,

вэтэрынарныя

паслугі ў Менску.

Наёйніць лекаў у

аптаках г. Менску.

Кошт адной хвіліны

размовы 540 р. Час

працы: з 8:00 да 22:00

8-902-101-05.

Дэяжурны ДАІ — 259-

14-44.

Дэяжурны МА УМНС

— 242-86-11, 242-86-
12.

Дэяжурны УУС —

254-23-93.

Дэяжурны штабу

грамадзянскай

абароны — 227-35-

69.

Платнай даведка па

кватэрных нумарах

тэлефонаў — 226-08-

52.

Платнай даведка па

нумарах тэлефонаў у

іншых гародох

Задыкы.

095 — прагноз

надвор'.

096 — казка па

тэлефоне. Пры

танальнім наборы

ёсць магчымасць

выбару казкі.

097 — імянны:

інфармация аб

імянінах на бягучы

дзень па

праваслаўным і

каталіцкім календары,

пахожданіне

кароткай

характрыстыка імён.

099 — быгсплатная

даведка аб нумарах

аварыйных,

спэцыяльных і

мэдыхічных службах.

Мэдyczныя,

кастамляйчыны,

вэтэрынарныя

паслугі ў Менску.

Наёйніць лекаў у

аптаках г. Менску.

Кошт адной хвіліны

размовы 540 р. Час

працы: з 8:00 да 22:00

8-902-101-05.

Дэяжурны ДАІ — 259-

14-44.

Дэяжурны МА УМНС

— 242-86-11, 242-86-
12.

Дэяжурны УУС —

254-23-93.

Дэяжурны штабу

грамадзянскай

абароны — 227-35-

69.

Платнай даведка па

кватэрных нумарах

тэлефонаў — 226-08-

52.

Платнай даведка па

нумарах тэлефонаў у

іншых гародох

Задыкы.

095 — прагноз

надвор'.

096 — казка па

тэлефоне. Пры

танальнім наборы

ёсць магчымасць

выбару казкі.

097 — імянны:

інфармация аб

імянінах на бягучы

дзень па

праваслаўным і

каталіцкім календары,

пахожданіне

кароткай

характрыстыка імён.

099 — быгсплатная

даведка аб нумарах

аварыйных,

спэцыяльных і

мэдыхічных службах.

Мэдyczныя,

кастамляйчыны,

вэтэрынарныя

паслугі ў Менску.

Наёйніць лекаў у

аптаках г. Менску.

Кошт адной хвіліны

размовы 540 р. Час

працы: з 8:00 да 22:00

8-902-101-05.

Дэяжурны ДАІ — 259-

14-44.

Дэяжурны МА УМНС

— 242-86-11, 242-86-
12.

Даведка чыгункі —

005.

Тэрміновая

пыхмалягічна

датамога — 246-11-

11.

Тэлефон даверу

для дэяцці і

падлеткаў — 215-00-

00.

дзе варта быць

ВЫСТАВЫ

Чэхі ў Вячоркі

На сядзібце БНФ (Варвашэні, 8) працуе фотавыстава, якая апаявдзе гра шматгадовы шлях Чэхі да волі і да Эўрапейскага Звязу. На выставе прадстаўлены цыкл здымкаў Олдзыха Шкакі «Кінівен 1968, Прага», паказаны падзеі 1970—1980 гадоў, у тым ліку сходы дысайдэнтав, пратэсты супроты савецкай акупациі, даманстраванія на Вашаўскім пляцы ў Празе ў лістападзе 1989 году; здымкі першага презыдэнта Чэхіі Вацлава Гаўла, шэраг здымкаў са сяяцкаманіяй у Празе з нагоды ўступу Чэскай Рэспублікі ў Эўропейскую таруні 2004 году.

Дызайн-біржа-2005

З 14 да 17 чэрвня ў выстаўным павільёне на Я.Купалы, 27 працуе «Дызайн-біржа-2005». Рэзыдэнты выставы: дызайн-кантакт, дызайн-адукацыя, дызайн-прадукт, дызайн-сатэліт, дызайн-інфа, дызайн-урозівень.

Берасцьце праваслаўнае
З 22 да 27 чэрвня ў Берасці (Лёгкаатлетичны манеж, вул. Леніна, 23) адбудзеца выставка-кірмаш «Берасцьце праваслаўнае».

Беларусь на старожытных мапах
У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі да 10 чэрвня працуе выставка «Беларусь на старожытных мапах...». Гэта працяг папярэдніх выставы, прысьвечаных расейскай і нямечкай картаграфіі.

A Dolce Vita e oltre...

Да 12 ліпеня на Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі (вул. К.Маркса, 12) працуе выставка італьянская музэю моды «Mi·Mo «A Dolce Vita e oltre...» фонду «Мастаства Сартыраны». Экспазіцыя з 70 жа-ночных стравой рэканструе італьянскую маду 50—90-х гадоў XX ст. Экспанаты музэя — вынік працы сусветных вядомых атэлье, вырабы haute couture і pret-a-porte, якія належаць знамітым жанчынам мінулага стагодзьдзя.

У пошуках Алі Булялы
Да 30 чэрвня ў галерэі візуальных мастацтваў «Нова» (Веры Харужай, 16) працуе выставка фатадымыкай Лізы Салін (Шэсця). Уваход вольны.

Праездам
Да 20 чэрвня ў Музее сучаснага выяўленчага мастацтва (пр. Скрыны, 47) працуе выставка фатадымыкай Георгія Одіна (Шэсця). Квіткі: 2000.

КАНЦЭРТЫ

Белдзяржфілярмонія

9 (чц) — вечар рамансу.
Зала камэртычнай музыкі
10 (пт) — канцэрт арганной музыкі. Квіткі: 6000.

ДК Прафсаюза

10 (пт) — вечар джазавай музыкі. Джаз-квартэт «Нью-Ёрк-Масква» з прэм'ерай «52 street блюз».

Ростра

10 (пт) — вечар джазавай музыкі. Джаз-квартэт «Нью-Ёрк-Масква» з прэм'ерай «52 street блюз».

ТЭАТРЫ

Опера

9 (чц) — «Барыс Гадуноў».
11 (сб) — «Кармен».
12 (нда) — «Вянок папулярных мэлэдый».
16 (чц) — «Яўген Анегін».
18 (сб) — «Рыгальета».
25 (сб) — вечар старадаўняга рамансу.

Купалаўскі тэатр

9 (чц) — «Згубленыя рай».
10 (пт), 24 (пт) — «Ваходзіцца свабодныя чалавекі».
12 (нда), 13 (пн) — «Эрык XIV».
14 (аўт) — «С.В.».

- 15 (ср), 16 (чц) — «Ідылія».
17 (пт), 26 (нда) — «Каханыне ў стылі барока».
19 (нда), 20 (пн) — «Чорная панна Ніесьвіжу».
21 (аўт) — «Івона, прынцеса Бургундзкай».
22 (ср) — «Кім».
27 (пн) — «Смак яблыка».
Малая сцэна

14 (аўт) — «Балада пра каханье».

21 (аўт) — «Адчыніце кантралеру».

26 (нда) — «Дом, дзе сцяпьц прыгахун».

Тэатр беларускай драматургії

9 (чц), 20 (пн) — «Містэр Ро-зыгрыш».

10 (пт) — «Адэль».

13 (пн) — «Параходксы харсы».

14 (чц) — «Песні вайка».

15 (ср) — «Адвечная песня».

16 (чц) — «Нязваны госьць».

21 (аўт) — «П'емоніцкі ёзер».

22 (ср) — «Трыбунал».

23 (чц) — «Кабала сцвітош».

Тэатр імя Горкага

9 (чц) — «Сон дзядзькі».

10 (пт) — «Суцяшальник удоў».

11 (сб) — «Опера жабракоў».

Музычны тэатр

10 (пн) — «Вясёлай ўдава».

12 (нда) — «Марыца».

Моладзевы тэатр

9 (чц) — «Вясельлю быць, або 3 хлусны мыты не бяруць».

Тэатр эстрады

10 (пн) — «Экзэрціс на міхвильных этымах».

Тэатр-студыя кінактора

9 (чц), 10 (пт) — «Апошня жанчына сонечка Хуана».

11 (сб), 12 (нда) — «Выкраданне Алены».

КЛЮБНАЕ ЖЫЦЬЦЁ

Графіці (671-58-65, 280-01-54)

11 (сб), 18.00 — «Californication Party»; «Red Hot Chili Peppers» Tribute.

14 (аўт), 20.00 — «Крамбамбля».

21 (аўт), 20.00 — «Крама».

Рэактар

(288-61-60, 649-08-08, 88-766-24-25, 400-67-74)

23 (чц), 18.00 — фэстываль «Наша музыка».

Бліндаж (219-00-10)

9 (чц), 23.00 — dj Egor.

11 (сб), 23.00 — dj Yuli.

12 (нда), 23.00 — dj Max Laitov.

12 (нда), 23.00 — dj Max Laitov, dj Egor.

X-Ray (223-93-55)

10 (пн), 22.00 — dj Grizzly.

11 (сб), 23.00 — dj Noche.

Madison (219-00-10)

10 (пн), 23.00 — dj bar.

11 (сб), 23.00 — dj bar.

12 (нда), 23.00 — «Staff Party».

КІНО ў МЕНСКУ

«Аўрора» (253-33-60)

«Жах Амітыўлю» (прам'ера): 10

(пн) 17.00, 19.00, 21.00; 11, 12 (сб, нда), 15.00 (іл), 17.00,

19.00, 21.00.

«Прывид Опэры» (2с): 10—12 (пн—нда) 20.00.

«Ад 180 іышэй»: 10—12 (пн—нда) 16.00, 18.30, 21.00.

«Центральны» (200-34-16)

«Зоркавыя войны: эпізод III. Помста Сытхай» (2с): 10 (пн) 12.40, 15.30, 18.20, 21.00; 11, 12 (сб, нда), 11.30 (іл), 14.30, 17.30, 20.30.

(2с) — кінафільм падвойкай пра-цягласці

(іл) — ільготны сэнс (зьніжка 50% для ўсіх гледачаў)

Рэйтынгавая амбехаваньні:

*** — дзеци 16 год не дапуска-юцца;

*** — дарослым з 18 год.

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

ТЭАТАР

Тэатр юнага гледача

9 (чц), 10 (пн) — «Сястра мая Ру-салачка».

13 (пн), 14 (аўт) — «Шлях на Бат-леем».

15 (ср), 20 (пн) — «Парася, якое ўмее сцяпльваць».

16 (чц) — «Каліф-шавец».

17 (чц) — «Папялушка».

Музычны тэатр

12 (нда) — «Бураціна.by».

КІНО

«Аўрора»

«Маленкія ўцекачы»: 10 (пн) 11.00.

«Супэрсімейка»: 10 (пн) 10.30;

11, 12 (сб, нда) 12.30.

«Берасцьце»

«Пінокі-3000»: 10—12 (пн—нда) 11.00.

«Дружба»

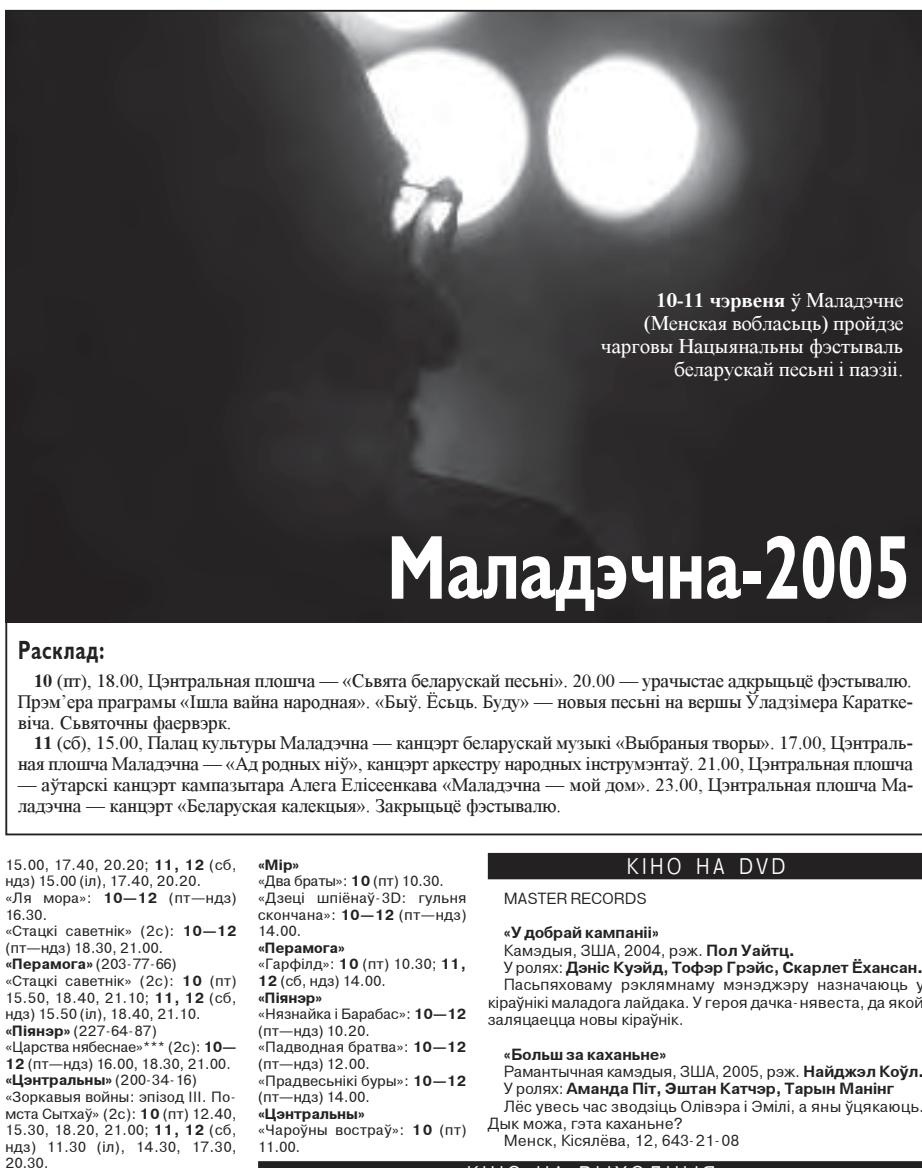
«Парк Юркага пэрэяду»: 10 (пн) 10.30; 11, 12 (сб, нда) 13.00; 12 (нда) 15.00.

«Тарзан»: 10 (пн) 13.00; 11 (сб, нда) 12 (нда) 11.00.

«Зачараваная Элі»: 10 (пн) 15.00; 11 (сб) 11.00; 12 (нда) 13.00.

«Маскva»

«Атлянтыда: згубленая імпэрыя»: 12 (нда) 13.00.

10-11 чэрвня ў Маладечне (Менская вобласць) пройдзе чарговы Нацыянальны фэстываль беларускай песьні і пазі.

Маладечна-2005

Расклад:

10 (пн), 18.00, Цэнтральная плошча — «Свята беларускай песьні». 20.00 — урачыстае адкрыццё фэстывалю. Прэм'ера праграмы «Ішла вайна народная». «Быў. Есьць. Буду» — новая песьня на вершы Ўладзімера Карапкевіча. Святочныя фэрэвэркі.

11 (сб), 12 (нда) — «Ад родных ніў», канцэрт аркестру народных інструменты. 21.00, Цэнтральная плошча — аўтарскі канцэрт кампазытара Алега Елісеенкава «Маладечна — мой дом». 23.00, Цэнтральная плошча Маладечна — канцэрт «Беларуская калекцыя». Закрыццё фэстывалю.

КІНО НА DVD

MASTER RECORDS

«У добрыя кампаніі»

Каміздыя, ЗША, 2004, рэж. Пол Уайтц.

У роліях: Даніс Куізд, Тоффер Грэйс, Скарлет Ёхансен. Пасльпаховаму рэкламнаму мэнэджэру назначаюць у краінкі маладога лайда. У горы дачка-ніявеста, да якой заляцаеца новы краінкі.

«Больш за каханье»

Рамантычная каміздыя, ЗША, 2005, рэж. Найджэл Коўл.

У роліях: Аманда Піт, Штан Катчэр, Тарын Манінг. Лёс у весь час зводзіць Олівера і Эмілі, а яны ўсякаюць. Дык можа, гэта каханье?

Менск, Кісялевіца, 12, 643-21-08

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Насуперак прысуду лёсу

Сыяявак, кампазытар і шоўмэн Бобі Дарын ставіць мі'озыкі пра сваё жыцьцё. Музычныя нумары, дзяяцінства, успаміны сцялітаюцца ў драму і песьні на заходзе досьвіту нядоўгага жыцьця музыкі.

Кевін Спэйсі чаргавы раз виступіці і як выканайца галоўнай ролі, і як рэжысэр. Карціна атрымалася вывернанай, тактоўнай, стыльнай, хоць і крыху расыягнутай. Вандроўкі з успамінай у сучасніць, пераходы да музычных нумароў дазваляюць пакаваць цяг да ўжыткаў героя, але і ягоны ўнутраныя съвест, а дзіця, якое ка-мэнтуе сюжэт і зьяўляеца

даўся, што яго старэйшая сястра — насамрэч ягоная маці.

Але гэтыя авставіны не ператвараюць карціну ў сцяльзвільную мэльядраму — Кевін Спэйсі засяроджваецца на сэрце Бобі Дарына, які канкурувае з самім Сынатром і стаўся аўтарам гітру (сродж іх «Mack the Knife»), было насычанае. Лекары прадказалі, што хворы на сэрце Бобі Дарын не праживе ў да 15 год, але Дарын выжыў — і да сваіх 37, калі ён памёр, зрабіў бліскучую кар'еру. Сяменіны авставі-ны для сцяльвака таксама не зайдылі былы простымі: ягоная жонка Сандра Даі (Кейт Боссорт) была чалавеком вторым — адвум макастакам пад адным дахам не бывае лёгка. Акрамя таго, Дарын напрыканцы жыцьця даве-

ся, што яго старэйшая сястра — насамрэч ягоная маці.

Карціна намінавалася на прэміі за найлепшы саунд-трэк і як найлепшы м'юзыкі, а на Менску яна дэмантравалася ў кінатаўрце «4x4», а цяпер працягвае ісціц у кінатэатрах.

Андрэй Расінскі

